

Lunds universitet
Historiska institutionen

Kandidatuppsats HIS203
Vårterminen 2004
Handledare: Lars Edgren
Seminarieledare: Yvonne Maria Werner
Seminarierum i Blå rummet, onsdagen den 26:e maj 2004, kl. 10.15-12.00

Den diskursiva konstruktionen av hackern

Magnus Elgenstierna Weide

INNEHÅLL

1.0 Inledning	3
1.1 Syfte och problemställning	4
1.2 Teori och metod	6
1.2.1 Teoretiskt angreppssätt - diskursanalys	6
1.2.2 En historisk anknytning	8
1.3 Material	8
1.4 Forskningsläge	10
1.5 En introduktion till datorhistoria och hackeretik	11
2.0 Hackern i diskursen	14
2.1 Förändringsfält i hackerdiskursen	14
2.1.1 När hackern kom till diskursen	14
2.1.2 Datorsystem och spionage	17
2.1.3 Vem är en hacker och vad gör han?	17
2.1.4 Lekfulla hackers och medvetna hackers	18
2.1.5 Crackers och hackers	19
2.1.6 Ifrågasättandet av den massmediala bilden av hackern	20
2.1.7 Den senare hackerdiskursen	21
2.2 Konstanta diskursiva artikuleringar över tiden	22
2.2.1 Expert eller hacker	22
2.2.2 De okontrollerbara	23
2.2.3 De är unga	25
2.2.4 Den medicinska diskursen i virusvärlden	26
2.2.5 Den instängde och ovärdade hackern	27
2.2.6 Männens värld	27
2.3 En diskursordning	28
2.4 Rädslan för teknologin i diskursen	30
3.0 Datorentusiaster och radioamatörer	32
3.1 Likheter mellan hams och hackers	32
3.1.1 Friheten och hoten	32
3.1.2 Den kommunicerande tekniken	34
3.1.3 Medelklassmannen	35
3.1.4 Språket och identiteten	35
3.2 ...och skillnaderna	36
3.2.1 Organisering	36
3.2.2 Åldern	37
3.2.3 Kontrollen	38
3.2.4 Kunskapen	39
3.3 Sammanfattning	39
4.0 Avslutning	40
4.1 Diskussion om teknikutveckling och rädsla	40
4.2 Slutsats	41
5.0 Referenser	42
5.1 Förteckning över undersökta artiklar	42
5.2 Litteratur	43
5.3 Internetkällor	44

1.0 Inledning

När datorerna uppfanns på 1940- och 50-talen var det få personer som fick tillgång till dem. Allra minst betrodda för att hantera datorer var personer som inte endast var inriktade på att göra statistiska och matematiska beräkningar på datorerna. Men med tiden blev datorerna fler och i skiftet 50/60-tal fick även vissa studenter tillgång till datorerna. Många av dem var fanatiskt intresserade av datorer och gjorde mycket för att få lov att använda dem även om det bara var någon timme då och då. De började utveckla nya program och förbättra de standardprogram som fanns till datorerna och de utvecklade också en viss jargong och språk där ordet ”hacker” stammar från. Endast programmerare som gjorde mycket svåra saker på ett skickligt sätt kunde få hederstiteln hacker, inte systemanvändare eller mindre duktiga programmerare.¹

Många gånger går diskussionen om vad en hacker är igång på Internet, och ibland även i media. Där utspelas en kamp, mellan flera diskurser, om vem som är hacker och vad en hacker gör. Det kan illustreras bra genom ett exempel från ett diskussionsforum i samband med en artikel på webbplatsen IDG.se om att Windows källkod hade blivit stulet.² En deltagare i diskussionen ifrågasatte först titeln på artikeln som är ”Windows källkod gör hackare lyckliga” genom att hävda att: ”Hackers tror jag inte har någon som helst nytta av Windows-källkoden. Crackers lär däremot kunna söka igenom den efter nya, roliga säkerhetshål.” En annan diskussionsdeltagare menade då att den förste deltagaren är en idiot medan diskussionen fortsätter med fler reflektioner över vad en hacker egentligen är. En tredje deltagare menar att ”[...] hacker och cracker är inte något absolut. Vad folk menar med dem växlar hela tiden.”³ Definitionen på hacker och cracker kan också bero på vilka kretsar man frågar: frågar man företagets säkerhetsexpert får man ett svar och frågar man en självlärd programmerare får man ett annat.

Uppsatsen ska inte bara behandla själva ordexercisen utan jag menar att man, i de texter som ska analyseras, kan finna tecken på samhällets rädsla för dels den nya tekniken och alla de risker den för med sig (utan att reflektera över möjligheterna). Jag avser också att söka efter en rädsla inför det okända och okontrollerade intresset för datorer där inte myndigheterna hänger med utan där ungdomar är skickligast, leder utvecklingen och därmed har makt. Att de vanliga institutionerna inte har makten kan därför upplevas som oroande för många i samhället och därmed framkalla rädsla.

Många årtionden innan datorintresset började expandera på 70- och 80-talet var det en annan tekniskt orienterad rörelse som började expandera och få fler och fler intresserade. Det rörde sig om dem som var intresserade av radio och av att

---

¹ Levy, Steven, 1984. *Hackers, Heroes of the Computer Revolution*. New York: Doubleday Publishing Group Inc. s. 7f, 23, 138

² Källkod är programmeringen av själva kärnan i operativsystemet Windows och den finns inte fritt att tillgå i motsats till exempelvis operativsystemet Linux vars källkod är öppen och där alla kan se vad som står. Något som medger att vem som helst med kunnande kan förbättra och förändra programmet i sina egna datorer.

³ En cracker är benämningen på en förstörande programmerare som dock sällan används i media. I diskussionen har IDG tagit bort inlägget med idiot men resten finns på:
http://www.idg.se/tjanster/artikelforum/default.asp?art=20040216104928_SOS#68445

använda radion i hemmet och inte bara ville använda radion till stats- och företagssyften. Amatörradiointresset växte till en organiserad rörelse i Sverige under 1920-talet med Föreningen Sveriges Sändareamatörer som huvudorganisatör. Radioamatörerna intresserade sig för att bygga egna radiomottagare och sändare med vilka de kunde kommunicera med människor från hela världen.

Amatörradiorörelsen kommer att utgöra en historisk jämförelse med datorintresset i denna undersökning. Denna jämförelse anser jag är relevant på grund av de tekniska likheterna – båda teknikerna medger tvåvägskommunikation och är svårkontrollerade. Men även de sociala likheterna har betraktats, såsom hemanvändandet, kulturen kring dem och hur de intresserade såg ut socioekonomiskt.

1.1 Syfte och problemställning

En hacker har, som sagt, mycket olika attribut beroende på vem man frågar. Tittar man i uppslagsböcker finns det två definitioner; en som handlar om illegallitet och förstörande och en annan som talar om hackern som en datorexpert.⁴ Men varje gång man öppnar en kvällstidning efter att ett nytt datorvirus kommit i omlopp definieras virusmakaren som hacker. När televisionen rapporterar om datorsäkerhet upplever jag att det talas om hackers så snart det är någon som brutit sig in i ett datorsystem. Det visas i alla fall aldrig några positiva bilder av hackers som experter. Men det har inte alltid varit så, och är inte alltid så, utan hacker kan även, beroende på tid och plats, betyda i första hand positiva saker.⁵

Jag anser att detta förlopp bör utredas – alltså hur beteckningen och identiteten hacker blev ett negativt begrepp som nu i första hand associeras till digitala inbrottstjuvar och saboterande virusmakare.

Området har avgränsats så att undersökningen endast kommer svara på hur hackern konstruerades i svensk dagspress och under perioden 1983-1995. Avgränsningen till svenska dagstidningar handlar dels om praktiska forskningsförhållanden eftersom svenska dagstidningar inte bara är tillgängliga lokalt utan artiklarna är även katalogiserade på ett sådant sätt att forskaren har möjlighet att söka efter artiklar utan att behöva gå igenom hela tidningsserier. Tidsavgränsningen hör samman med att det var först efter det sena 70-talet som datorer ens började komma in i hemmen i USA (Sverige var sannolikt senare när det gäller datorspridningen till hemmen).⁶ Det var troligen i samband med den amerikanska filmen WarGames, 1983, som många människors sinnen öppnades för datorer och hackers. Därmed blev ett startdatum i början av 1980-talet en naturlig startpunkt. Slutdatumet (1995) är mer godtyckligt satt men det markerar ändå den period då datorer började bli mycket vanliga i de svenska hushållen. Det var då ”vanligt” folk började köpa 486:or⁷ med modem så att de kunde ta sig ut på Internet och

---

⁴ Se Encyclopedia Britannica och Nationalencyklopedin.

⁵ Se Levy 1984 i allmänhet men särskilt s. 7f, 23, 138. I denna bok berättas hur hackerrörelsen utvecklades och där hackern var en positiv hedertitel, många gånger i opposition till stora datorföretag.

⁶ Levy, 1984 s. 268f

⁷ 486:or är betydligt äldre än dagens datorer och hade mellan 25 och 66 MHz i klockfrekvens något som ska jämföras med dagens datorer som har mellan 1800 och 2500 MHz. Modem är en kommunikations anslutning för datorn som gör det möjligt att kommunicera med andra datorer genom telefonnätet.

BBS:er.⁸ Det är min uppskattning att hackertiteln 1995 sannolikt hade samma betydelse som vi ger den idag, och att datordiskursområdet då blev så allmänt använt att det var svårt att radikalt ändra på det.

Det finns en mer övergripande aspekt på datoriseringen och titeln hacker. Datoriseringen är trots sin, på vissa sätt, unika natur endast en i raden av teknikutvecklingar inom kommunikationsområdet.⁹ Vid dessa teknikutvecklingar var det inte någon ovanlighet att man kände en stor rädsla inför det okända och nymodiga. Folk var rädda för att tåg var ett ohälsosamt färdmedel, telefoner och telegraf skulle snabbt sprida spionrapporter över hela världen och televisionen skulle göra barn dumma.¹⁰ Datorerna skulle senare ta över världen genom att de till slut blev så intelligenta att de kom på hur man skulle förgöra människorna genom ett atomkrig.¹¹ Jag menar därför att rädslan för datorerna mycket väl kan ha spelat in på konstruktionen av datordiskursområdet och hacken. Hackern kan, genom att han¹² sannolikt sågs som en del av denna okända och svårkontrollerbara nya värld, ha blivit sedd som en av "de Andra" om det är så att hackers avbildas som någonting som inte är en del av vårt samhälle. Detta är inte någon ovanlig utveckling av identiteter historiskt sett utan den har förekommit många gånger då det till exempel gällt utlänningar, sociala klasser och andra organisationer. Men för att problematisera detta och för att försöka hitta orsaker till detta ska jag jämföra hackers med en grupp inom en, på sin tid, nyutvecklad teknologi som inte blev negativ utpekad i lika hög grad som hackern – radioamatörerna.

Uppsatsens problemställningar blir därför: *Hur konstruerades hackers och unga 'datorentusiaster' i Sverige? Men varför blev inte amatörradios "ham" en lika negativ beteckning som datorvärldens "hacker"?* Dessa två frågeställningar

---

⁸ BBS är en förkortning för Bulletin Board System, enkelt översatt till svenska blir det anslags-tavlesystem. Man ringer upp en annan dator med hjälp av sin egen dator och ett modem och på den motsatta datorn finns det plats att skriva meddelanden, läsa andras och ladda upp och ned datafiler. Ett slags mini-Internet som var populärt innan Internet hade blivit så utbrett som det är idag.

⁹ Man kan se en utveckling från ångfartygen, järnvägen, telegraf, telefonen, radiotelegrafen, televisionen och satellitkommunikationen fram till datoriseringen och dess utlöpare Internet.

¹⁰ Schivelbush, Wolfgang, 1986. *The Railway Journey, The Industrialization of Time and Space in the 19th Century*. Hamburg: Berg Publishers Ltd. s. 113-119, 129-133 samt Briggs, Asa; Burke, Peter, 2002. *A Social History of the Media, From Gutenberg to the Internet*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd. s.127, 139, 151, 157 talar bland annat om hur Järnvägskatastrofer blev alltid väldigt omskrivna med en fokusering på det dåliga med järnvägen som följd, spekulationer över hur hälsan påverkas av tågens enorma fart, men även oro från statens håll om att folk skulle börja kommunicera för mycket genom telegrafer, en tro på att folk skulle ljuga mer för varandra när telefonen kom och ett militärt tryck för reglering av kommunikationsmedel.

TV blev under många år utsatt för dålig publicitet genom att många trodde att den skulle göra soffpotatisar av hela befolkningen, förtvina musklerna och dessutom förminska tittarnas hjärnor.

Thomas, Douglas, 2002. *Hacker culture*. Minneapolis: University of Minnesota Press. s. 218. Nilsson, Göran, 1998. Den första amatörradiostationen i Karlshamn i *Carshamniana 1998 nr. 13* s. 41-48. Karlshamn: Föreningen Karlshamns museum. skriver om hur man inför att få radiolicens kollades upp hos den lokala polismyndigheten så att den blivande licensinnehavaren inte hade extrema politiska åsikter. Se även Sundin, Bosse, 1990. Amatörerna – den nya teknikens avantgarde i *Radion i kulturbygget, texter från ett radiosymposium 28-29 september 1989* s. 15-42. Umeå: Umeå universitet, institutionen för idéhistoria.

¹¹ Manifesterat i filmer som Terminator, Matrix, Colossus och Wargames.

¹² De flesta var män även om det fanns kvinnor, men kvinnorna var i kraftigt fåtal. Nissen, Jörgen, 1993. *Pojkarna vid datorn, unga entusiaster i datateknikens värld*. Stockholm: Symposion Graduale. s.310f. På senare år har det dock dykt upp även kvinnliga hackers i media som: <http://www.aftonbladet.se/vss/nyheter/story/0,2789,433145,00.html>

ska även leda fram till en diskussion om *varför hackern konstruerades på det sätt som skedde?* Med att en hacker konstrueras menar jag den språkliga konstruktionen som styr vår uppfattning om vad en hacker är.

1.2 Teori och metod

1.2.1 Teoretiskt angreppssätt - diskursanalys

För att undersöka hur hackern konstruerats har jag valt att använda mig av diskursanalys. Detta val baseras framför allt på det teoretiska ramverk som diskursanalysen innehåller. Om uppsatsen skulle genomföras med endast en vanlig textanalys skulle man säkerligen finna många intressanta åsikter och omnämmanden av hackers. Men med en diskursanalytisk utgångspunkt kommer även indirekta referenser till hackers att undersökas, såsom ordval, grammatik, metaforer och jämförelser i samband med omnämmandet. Diskursanalysen medger också ett större mått av strukturering och ordning av de resultat som upptäcks genom sina begrepp. Undersökningen kommer också att söka ett svar på om begreppet hacker har förändrats under undersökningsperioden (detta inryms under frågan om hur hackers konstrueras), något som diskursanalysens möjlighet till strukturering också har möjlighet att hjälpa till med.

Jag kommer först och främst att använda mig av diskursteori och diskurspsykologi i den utformning som Winter Jörgensen & Phillips presenterar dem i översiktssboken *Diskursanalys som teori och metod* men även vissa insikter från Börjessons *Diskurser och konstruktioner*. Med utgångspunkt från dessa böcker kommer jag att undersöka hur hackern artikulerades i diskursen och vad som påverkade de olika artikuleringarna.

Redan nu har jag börjat tala om de olika begreppen som kommer att användas i uppsatsen. Eftersom alla läsare inte är bekanta med dessa begrepp och för att begreppen ofta kan uppfattas vara något flytande i sin betydelse ska jag här gå igenom dem. Jag börjar med att definiera ordet diskurs. I det grundläggande menar jag att en diskurs är ett bestämt sätt att förstå och tolka världen så som den kommer till oss i form av information.¹³ I dessa diskurser finns definitioner på olika, mer eller mindre abstrakta, begrepp allt ifrån en hund till en svensk. De flesta av de mindre abstrakta begreppen, som vad en hund är, är vi ense om medan de mer abstrakta begreppen, som till exempel en svensk, finns mycket skilda meningar om i olika diskurser. En svensk kan dels vara någon vars släkt har bott i det som idag är landet Sverige sedan evig tid, en svensktalande med finskt medborgarskap, en svensk medborgare som endast talar arabiska och så vidare. Mellan dessa olika diskurser över vem som egentligen är svensk pågår det en kamp, en diskursiv kamp, om att hegemoniskt (ensamt) få definiera begreppet. Det område i språket och tänkandet som de olika diskurserna kämpar om få definiera vad en svensk är blir en diskursordning, en del av en hierarki av diskurser som finns i vårt tänkande.

---

¹³ Winther Jörgensen, Marianne; Phillips, Louise, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur. s. 7

Ett av de viktigaste begreppen i den här undersökningen kommer sannolikt att vara de flytande signifikanterna (som till exempel ordet svensk), med en mycket enkel definition är de flytande signifikanterna de delar av språket och tänkandet som olika diskurser kämpar om att få artikulera (definiera) på sitt sätt. I det fallet som berör den här uppsatsen är min förförståelse att ordet hacker är en flytande signifikant som flera olika diskurser kämpar om att få artikulera hegemoniskt. Det finns säkerligen andra flytande signifikanter som de olika diskurserna kämpar om och som även kan ha påverkat artikuleringen av hackern. Man kan till exempel se det som ett diskursivt slagfält där man kan vinna delstrider som ger diskurserna större lätthet att vinna den stora striden.

Det finns även ett sista begrepp som behöver en definition, nämligen nodalpunkten. Detta är den mest centrala delen i en diskurs och i mångt och mycket är det härifrån som många andra begrepp får sin mening. En nodalpunkt i den politiska diskursen är demokrati. Hur man menar att en demokrati ser ut ger återverkningar på flytande signifikanter som representation, styre, domstolar och rättigheter. I diskurserna kring hackern kan säkerhet vara en nodalpunkt, till exempel kan synen på säkerhet ge återverkningar på vad som är hot. En annan nodalpunkt kan vara samhället; vem som är en del av samhället, vad som är accepterat att göra och så vidare.

Diskurser omformas ständigt genom att nya argument uppkommer och andra blir omoderna för att en viss diskurs slagit igenom på ett annat område. Men framför allt omformar människor själva sina föreställningar om världen när de upplever nya händelser och får nya erfarenheter. Erfarenheter och förändringar på ett område kan spridas över på ett annat. Jag menar att denna diskursiva kamp om människors språk och sinnen varken är en rörelse uppifrån samhällets toppar och nedåt eller en rörelse från ”vanligt” folk och uppåt, utan en konstant interaktion.¹⁴ I denna interaktion har dock vissa större utrymme att sprida sin diskurs till större delar av befolkningen. Här har tidningar, radio och TV den roll som tidigare till exempel prästerna i samhället hade. Massmedierna kan lägga fram sina argument och sina artikuleringar av begrepp i betydligt högre utsträckning än de flesta andra. Därmed blir de högintressanta i denna undersökning om hur hackern konstruerades i ett samhälle där de flesta ännu inte hade fått någon riktig kontakt med en dator (utom möjligtvis indirekt genom skattemyndighetens deklarationsutråkande datorer). Att människor inte hade några erfarenheter av denna diskursordning (runt datorer), menar jag, gör att medierna fick en extra stor makt att forma människornas sinnen.

Någonting annat jag gärna vill betrakta i denna uppsatsen är möjligheten att hackern är sedd som en av ”de Andra.” Edward W Said menar att européer språkligt konstruerade den orientaliska människan och dennes mentalitet. Said menar även att många av *orientalerna* nu har accepterat denna konstruktion så pass mycket att de själva reproducerar den orientalistiska diskursen.¹⁵ Det är inte en omöjlighet att det förhåller sig på samma sätt med hackers – att de definierar sig

---

¹⁴ I likhet med Winther Jörgensen & Phillips 2000 s. 24, 34

¹⁵ Said, Edward W, 1993. Orientalism. Stockholm: Ordfront. s. 320-325.

själva, delvis, utifrån hur andra definierar vad de är.¹⁶ Ett annat alternativ är också att de inte håller kvar vid sin titel som hacker. Antagligen har många av dem som definierade sig som hackers på 50-, 60- och 70-talen idag slutat att definiera sig som hacker eftersom de inte längre känner igen sig i den nya populära definitionen.

1.2.2 En historisk anknytning

För att få ett större syfte på undersökningen än bara ett grovt konstaterande om *hur* hackern konstruerades i svensk dagspress så blir den naturliga frågan *varför* hackers blev betraktade som de blev. Till min hjälp här har jag en jämförelse med amatörradios användare, som inte blev ett lika negativt diskursivt fenomen. Jag ska även försöka utveckla en diskussion över en allmän rädsla för det okända och även en rädsla för okänd teknik.

Så snart diskursanalysen över hackern är klar kommer den andra delen av uppsatsen, jämförelsen mellan hackers och radiohams. Där kommer de att jämföras och eventuella olikheter kommer att granskas ytterligare för att undersöka vilka faktorer som kan ha bidragit till skillnaden.

Min *metahypotes* för detta arbete kommer vara den att människor är rädda för teknik som de inte själva har tillräcklig kunskap om eller känner att de kan kontrollera genom samhället. Det handlar inte om någon ludditisk teknikfientlighet,¹⁷ den kom säkerligen till uttryck genom protestaktioner på arbetsplatser och i andra debatter. Teknikeron gjorde bara att folk blev rädda för vad och vem som kontrollerade den teknik som anses vara viktig. Under 70- och 80-talet blev datatekniken viktigare och viktigare, inte minst för västlänternas administration och då började datortekniken även bli en del av samhället och därmed blev personer med kunskap, men som inte betraktades som en del av samhället potentiellt farliga för samhället.

Diskussionen om hackern kan många gånger handla om en rädsla för ”den Andra.” Om människor känner att det är någon annan, som inte är en del av samhället som de själva uppfattar det, kan denna främling lätt bli demoniserad. Med en marxistisk jämförelse kan denna konflikt även anknytas till konflikten mellan överbyggnaden och basen. Basen i detta fall är den nya tekniken vars överbyggnad, denna gång i form av mentaliteter, inte klarar av att acceptera den nya basen för samhället och de människor som bär den nya tekniken blir då utstötta och oaccepterade.

1.3 Material

Det primärmaterial som kommer att användas i den här uppsatsen består av tidningsartiklar från svensk dagspress 1983-1995. För att sälla fram de artiklar som handlar om hackers och datorintresserade har jag först letat fram artiklar som befunnit sig inom datorsäkerhetsområdet och datorsäkerhetsområdet genom manuell sökning i tidningsarkivets artikelförteckningar. Därefter har jag utfört en andra

---

¹⁶ Thomas 2002 s.35,170f menar att hackern delvis definierade sig efter populärkulturens hackerbild.

¹⁷ Ludditerna var en rörelse bland engelsk arbetarklass som under det tidiga 1800-talet försökte förstöra maskiner eftersom de orsakade arbetslöshet.

sällning efter en genomläsning av de artiklar som kommit fram i det första stadiet. De artiklar som inte befunnits intressanta och som har gallrats ut vid det andra momentet är främst de som handlar om oro inför datorer genom att diskutera dataregister och artificiell intelligens (AI) men inte berört hackers ens implicit.

Uppsatsens diskursteoretiska infallsvinkel gör att de källor jag har använt, som i andra sammanhang är berättande, genom en funktionell källbehandling blir en historisk kvarleva – inte en källa till hur hackers egentligen var i verkligheten, men hur man (tidningarna) såg på hackers och andra svårkontrollerbara datorentusiaster. En invändning kan dock riktas mot valet av källor på basis av själva urvalsmekanismen genom artikelförteckningar och mitt eget urval av vad som är intressant. Detta menar jag dock är ett nödvändigt avkall på representativiteten eftersom en genomgående undersökning av en eller flera tidningar under en längre tidsperiod skulle vara för arbetskrävande i jämförelse med det resultat man möjligtvis skulle få. Ett alternativ hade varit att göra några fördjupade nedslag i tiden, men jag menar att de artiklar som skulle ha samlats genom sådana nedslag ändå fångas upp av artikelförteckningarna.

Annat primärmaterial har hämtats från radioamatörtidningar som QTC¹⁸ vars årgångar från 1927-1946 har fått en snabbgenomgång i jakten på konflikter med stat, företag och allmänhet, det vill säga det etablerade samhället, och för att försöka finna likheter och skillnader mellan hackerrörelsen och radioamatörer. Detta material har använts huvudsakligen för att se amatörradiorörelsens syn på stat och andra aktörer på etern varför QTC också kan betecknas som en kvarleva. I vissa fall har tidningen dock använts även som en berättande källa angående till exempel licensprövning för radioamatörer. Det skulle ha varit önskvärt med tidningars syn på radioamatörer men det är inte möjligt att gå igenom ett flertal årgångar utan möjlighet till sökning genom artikelregister.

För att finna tidigare forskning och annan information har jag använt böcker som gjort historiska översikter för radioamatörer och hackers. Det har dock inte varit lätt att hitta böcker som beskrivit denna historia på ett akademiskt sätt och i fallet hackers har jag till stor del litat på journalisters historieskrivning så som Levys *Hackers – Heroes of the Computer Revolution* som i vissa fall är både tendentiösa, beroende och avlägsna i tid. Men de ger en sammanhängande historia som i de flesta fall är välförankrad genom intervjuer. Även om det inte finns någon heltäckande akademisk undersökning om hackers så finns det forskare som koncentrerat sig på delar av hackerkulturen som till exempel Jörgen Nissens *Pojkarna vid datorn*, som är en sociologiskt inriktad undersökning som behandlar ungdomar under 80-90-talen. En amerikansk undersökning av kommunikationsvetaren Douglas Thomas, *Hacker Culture*, belyser hackers på ur en kulturvetenskaplig infallsvinkel och är sammanhängande och upplysande. Thomas undersök-

---

¹⁸ Föreningen Svenska Sändareamatörers tidning <http://www.ssa.se>. Jag e-postade till redaktören Ernst Wingborg och frågade om betydelsen och svaret är intressant kurios, därför citerar jag det i helhet. ”QTC är en tidskrift som handlar om amatörradio. Sedan gammalt används telegrafi ofta inom amatörradio. För att kommunicera effektivt med telegrafi så används massvis av förkortning i stället för långa ord. Inom amatörradio används ca 100 förkortningar. QTC är en förkortning för MEDDELANDE Jag har för övrigt ett uppslagsverk som innehåller ca 2000 förkortningar/kodord som har använts inom internationella handelsflottan då det gäller telegrafi för sjöfart. 73 (förkortning för "Bästa hälsningar") de SMØRGP Ernst Wingborg, QTC-redaktör.”

ning behandlar en del av de områden som jag också undersöker, till exempel rädslan inför teknologi och hackers. Att det inte finns någon större akademisk undersökning av hackerrörelsen är givetvis en nackdel, åtminstone för att besvara en av frågorna i min frågeställning det vill säga jämförelsen mellan amatörradio och hackers. Huvuddraget i *hackerrörelsens* organisering och utveckling bör dock ändå kunna utskiljas genom det material som varit till mitt förfogande. Det finns inte heller något användbart syntesverk för teknologirädsla. De huvudsakligen sociologiska verk som är skrivna om teknik och samhället behandlar mestadels andra infallsvinklar som genusvinklar, IT och lärande och mycket annat intressant, dock inget som jag bedömer är användbart för denna uppsats.

När det gäller amatörradion är materialet huvudsakligen hämtat från akademiska undersökningar – ett fält som öppnade sig för mig särskilt med idéhistorikern Bosse Sundins uppsats med titeln ”Amatörerna – den nya teknikens avantgarde” som översiktligt behandlar amatörradiorörelsen, särskilt i Sverige. Jag har även haft nytta av mindre svenska redogörelser som Göran Nilssons beskrivning över hur man kom in i rörelsen på 40-talet. Detta har kompletterats med anglosaxiska undersökningar om amatörradion i den engelska och amerikanska världen till exempel vetenskapshistorikern Kristen Harings ”The ’Freer Men’ of Ham Radio” som har ett genus- och socialhistoriskt perspektiv. Jag har även använt mig av översiktverket *Inventing American Broadcasting* av historikern Susan Douglas. Här finns inget större problem med de icke-akademiska undersökningar, likt de som används för att teckna hackerrörelsen. Men ett gemensamt problem med undersökningen av hackerrörelsen är att det inte finns mycket skrivet om den svenska amatörradiorörelsen utan mer om den engelska och amerikanska, precis som det förhåller sig med materialet angående hackers.

1.4 Forskningsläge

Om just hackers finns det mycket lite forskning. Det mesta som är skrivet är antingen skrivet av journalister på ett mycket journalistiskt sätt, det vill säga att det är byggt på intervjuer som har utförts decennier efter det som hände, utan primärmaterial och även presenterats på ett tendentiöst sätt. Det är dock allt som finns inom historieskrivningen om hackers om man undantar dem som själva skrivit sin historia.

Det finns vissa samhällsvetenskapliga studier som undersöker hackers men oftast stannar de på ett kriminologiskt plan och går inte vidare med att undersöka hackerkulturen och dess relation till övriga samhället.¹⁹ En forskare som undersöker hackers på ett bra samhällsvetenskapligt sätt, och genom att anknyta hackers till samhället, är Douglas Thomas som jag kort introducerade i avsnittet Material. Thomas gör en slags diskursanalys på hur hackers ser på sig själva samt hur lagföring och allmän debatt om datorbrott ser ut i USA. Thomas menar att allmänhetens oro inför hackers är mer av en oro för teknologin än en oro för hackern själv.²⁰ Jag kommer att anknyta till Thomas resultat i många delar av undersök-

---

¹⁹ Ett utmärkt exempel på kriminologiska hackerundersökningar finner man hos Taylor, Paul A., 1999. *Hackers, Crime in the Digital Sublime*. New York: Routledge.

²⁰ Thomas 2003 särskilt s. 49-52, 179f samt Barnes, Susan B., 2003. *Hacker Culture* (review) i *Technology and Culture* vol.44 nr.1 January 2003. Baltimore: John Hopkins University Press.

ningen eftersom den har mycket gemensamt med denna studie. Thomas har dock gjort sin studie på ett mycket allmänt plan och inte djupstuderat någon annan del av allmänhetens diskurs annat än den kring vissa kända hackerarresteringar i USA. Min undersökning gör istället ett större svep och försöker finna de andra platser, utanför lagföringen, där hackern uppträder i diskursen. Jag har även haft som utgångspunkt att även försöka hitta positiva hackerartikulationer i tidningarna.

Thomas undersökning är den enda som jag funnit om hur hackers uppfattades i omvärlden och av sig själva. Av det som jag har läst verkar det ändå finnas en uppfattning om att det finns två olika sätt att se på hackers: antingen som hjältar eller som skurkar. Hältebilden bär de själva med sig genom en stor produktion av myter om andra hackers, om en dåtid och om ett slags etik där några av huvudpunkterna är att information ska vara fri och att man inte ska förstöra med datorns hjälp utan endast bygga upp. Motbilden, enligt Thomas, bärs huvudsakligen upp av polis, tidningar och vissa datorföretag som vill visa fram hackers som skurkar och kriminella. Detta är någonting som jag kommer att återvända till senare i undersökningen. I många populära filmer spelar man både på den positiva hjältemässiga hackerbilden och på den skurkaktiva kriminella, som i WarGames då huvudpersonen först håller på att utlösa ett kärnvapenkrig med sin dator men sedan räddar hela världen.

Bristen på relevanta syntesverk gör att jag blir tvungen att ta valda delar från andra sorters verk. Thomas *Hacker Culture* blir därför mer använd än om det skulle ha funnits mer syntesverk kring teknologirädsla. Jag har även tagit in resultat från en sociologisk avhandling om uppfattningen av ungdomskultur samt Himanens *The Hacker Ethic* som menar att det finns en konflikt mellan den arbetsetik som det etablerade samhället har och den fria arbetsetik som hackers har, vilken innebär att arbete måste vara roligt eller intressant. Jag har även försökt att spåra teknologirädsla bakåt i tiden genom Schivelbushs bok *The Railway Journey* och översiktsverket *A Social History of the Media* av Briggs och Burke.

1.5 En introduktion till datorhistoria och hackeretik

I slutet av 50-talet kom hackerbegreppet att användas för första gången i datorsammanhang.²¹ Det var på den tekniska högskolan MIT i USA som elever började få tillgång till datorer som det gick att göra, inte bara nyttiga, utan även roliga program på. De som kallades för hackers var de som kunde göra, antingen nya genialiska program som ingen tänkt på, eller de som kunde göra dessa program mycket bättre. Att programmera en ordinär statistisk beräkning var ingenting som gav hackerstatus utan det var det nya och genialiska som gjorde en person värdig statusen som hacker.

Det första ledordet var nyfikenhet och denna nyfikenhet gjorde att vissa hackers dyrkade upp lås till datorsalar för att komma åt datorerna så de kunde göra nya program. Nyfikenheten gjorde också att de kunde tänka sig att ta sig förbi säkerheten i både datorsystem och telefonsystem så att de kunde lära sig hur systemen

---

²¹ För samligt i detta avsnitt se: Levy 1984; Thomas 2002; Himanen, Pekka, 2001. *The Hacker Ethic and the Spirit of the Information Age*. London: Secker & Warburg..

fungerade. Hackerbegreppet förblev ändå i huvudsak en artikulering som ett datorgeni i deras egen interna värld. Det fanns dock en viktig distinktion mellan dessa hackers och de som vi kommer att se beskrivna i tidningsartiklarna under nästa kapitel: information fick inte förstöras. Information skulle enligt hackers interna etik även vara fri och därför kunde man sprida inhämtad information och program så länge den spreds till alla som ville ha den. Detta är en av stöttepelarna i det som skulle bli en hackeretik och något av det som stred mest mot de företag som utvecklade program och datorer. Därför kom det att bli en evig strid mot datorjättar som IBM, programjättar som Microsoft och hackers eftersom företagen inte ville släppa ifrån sig information om sina produkter.

Andra delar av denna hackeretik, menar Levy, är allmän tillgång till datorer, ökad decentralisering, döm personer efter deras kunskap och inget annat, gör konst på datorn och att datorer gör livet bättre.²² Denna hackeretik stred mycket emot datorsamhället på den tiden. Att göra konst på datorn var onödigt, det är mycket bättre att göra statistiska beräkningar. Många hackers hade inte kvalifikationer från skolan eftersom de tyckte att den gick för långsamt. Många hackers ogillade starkt de storbyråkratiska tendenserna inom försvaret, i företagen och universitetsvärlden och därför var en av parollerna att saker borde decentraliseras. Slutligen menade man att om alla fick tillgång till datorer, och använde dem på rätt sätt, skulle världen bli bättre. Detta, dels politiska manifest och dels kod att jobba efter, kom att leva kvar i en eller annan form ända fram till idag.

En punkt där förändring slog till mot datorvärlden och särskilt mot hackerrörelsen var när de första hemdatorerna kom i slutet på 70- och i början på 80-talet. Innan dess var man fast vid terminaler med endast skärm och tangentbord som använde beräkningsresurserna hos en stordator som kostade mer än en förmögenhet. När hemdatorerna kom räckte det med en mindre förmögenhet för att kunna ha en dator hemma. Till en början var de bara ”dumma lådor” med massvis av omkopplare där man matade in data och fick resultat i form av att några lampor lyste på olika sätt. Efter en kort tid blev användarvänligheten dock bättre och snart fanns det datorer med tangentbord, skärm och långtidsminne i form av band eller diskar. Hemdatorn bar också med sig en annan sak som skulle revolutionera hemdatorvärlden: modemet, en låda som gjorde att man kunde kommunicera med andra hemdatorer över telefonlinjen. Innan dessa hemdatorer kom kunde endast vissa stordatorer på universitet kommunicera med varandra genom Internet, som utvecklades under 70-talet. Hemdatorerna med uppkoppling via modem skulle bli vanligare och vanligare under 80 och 90-talen tills de i mitten av 90-talet fanns i var och varannan familj i medelklassen.

Den här utvecklingen ändrade givetvis livet för alla hackers och det var nu som hacker började bli ett mer känt ord genom filmen WarGames som behandlar en tonårshacker som tar sig in på det amerikanska försvarets datorer och av misstag håller på att sätta igång ett tredje världskrig men till slut räddar situationen. Det blir en ny generation hackers som inte längre känner till livet bland stordatorerna utan bara känner till hemdatorernas och telefonledningarnas värld.

---

²² Levy 1984 s.26-36

Levy menar att hacker blev ett negativt begrepp genom arresteringen av några ungdomar som brutit sig in digitalt och kallat sig för hackers.²³ Därefter drog en mediavåg av artiklar igång och begreppet fick då, enligt Levy, sitt eget liv. Mitt mål är inte att studera hur detta, en gång i tiden på den nordamerikanska kontinenten, skedde utan hur dess fortsatta spridning till Sverige såg ut och vad som drev artikuleringen av begreppet.

---

²³ Levy 1984 s. 432-435

2.0 Hackern i diskursen

I den här delen av uppsatsen ska jag undersöka diskurserna kring hackern. Hur hackers omnämns och diskuteras samt i vilka sammanhang de nämns ska analyseras. Redan nu kan jag säga att hackern nämns nästan uteslutande i samband med brott som olaga datorintrång, virustillverkning och virusspridning samt i mindre grad i samband med piratkopiering.

Jag har djupare undersökt 63 artiklar och i 16 av dem nämns hackers i samband med virus, i 21 nämns hackers tillsammans med datorintrång och i 8 artiklar nämns hackers tillsammans med både virus och datorintrång. I 7 artiklar mot slutet av undersökningsperioden nämns hackers och piratkopiering, i 4 stycken nämns hackers i samband med porr och nazism.

Detta visar på den mycket ensidiga brottskoncentrerade rapportering kring hackers. Få hackers nämns på ett positivt sätt i dagstidningarna (närmare bestämt bara i 2 artiklar) och när tidningarna ibland redovisar hackerbegreppets grund i 60- och 70-talets datorrörelse så avfärdar man lätt begreppets betydelse idag med att det numera bara har blivit negativt och att ingen lagenlig vill kalla sig hacker längre.²⁴

Jag menar att hackern är en flytande signifikant som det råder kamp om vilken artikulering som ska råda. Denna flytande signifikant är mycket beroende av hur nodalpunkterna i samhället och säkerhet artikuleras eftersom nodalpunkten i samhället styr vem som är accepterad och säkerhet styr vem som är ett hot mot bland annat samhället.

2.1 Förändringsfält i hackerdiskursen

Avdelningarna under kapitel 2 är indelade så att kapitlet inleds med de delar av diskursen kring hackern som har förändrats under undersökningsperioden. Därefter kommer de delar av diskursen som varit konstanta att behandlas och sist kommer diskursen kring hackern att struktureras in i de diskursordningar som jag anser förekommer för att sedan kunna rekonstruera diskursen och finna dess viktigaste delar.

2.1.1 När hackern kom till diskursen

I undersökningsperiodens början, 1983, har hackerbegreppet ännu inte manifesterat sig som en naturlig del av diskursen kring datorsäkerhet. Hackern syns inte i någon annan diskurs hos dagstidningarna heller, men det är i datorsäkerhetsdiskursen som hackern kommer att synas mest när det har gått några år in i undersökningsperioden.

Det första fall då ordet hacker nämns i dagstidningarna i min undersökningsperiod är i samband med en lång diskussion efter att en av Aftonbladets journalister avslöjat att två datorintresserade ungdomar hade tagit sig in på några datorer tillhörande Försvarets forskningsanstalt, FOA (nuvarande Försvarets forsknings-

---

²⁴ Tydliga exempel på referenser till ett positivt förflutna hos hackers nu bara är brottsliga finner man i GP 1995-01-20 och Tempus 1985-08-23

institut, FOI), utan tillstånd. (Journalisten hade själv varit närvarande när ungdomarna hade tagit sig in på datorerna och blev senare åtalad för olaga datorintrång).

Diskussionerna kring artikeln talar huvudsakligen om de två ungdomarna som ”unga skämtare”, ”svenska ungdomar”, ”gymnasist”, ”tekniskt avancerade ungdomar”, ”17-åriga pojkarna”, ”dataintresserade ungdomar”, ”17-åriga svenska datasnillen” eller helt enkelt ”killarna”.²⁵ De kallas inte kriminella eller hackers utan ungdomar även om de i denna debatt kan få sitt intrång kallat kriminellt.

Professorn i rättsinformatik (juridik om datorer) Peter Seipel kommenterade diskussionen i en artikel i DN den 17:e september 1984 där han menar att datorintrånget ”[i]nte [är] mer hedervärt än intrång med dyrk och kofot.” Seipel kritiserar journalisten hårt och menar att han bara sett till att ungdomarna tagit sig in i datorerna för att få ett bra reportage för tidningen och inte för något samhällsintressant syfte. Han skriver här om hackers att ”[d]et har stått mycket att läsa om hackers och annat i både fackpress och dagspress det senaste året.” Det går inte att uttyda om Seipel menar att det går att hitta benämningen hacker eller om han bara tolkar unga personer som tar sig in i andras datorer olovligen som hackers.²⁶ Seipel använder också ordet ”hacka” för handlingen att ta sig in i datorer olovligen. Men han benämner inte de som tog sig in i FOA:s datorer som någonting annat än ”gossarna”, ”förövarna” eller ”17-åriga pojkar”. Hackern är alltså inte en så etablerad term att Seipel vill använda den genomgående i artikeln, så som det görs i artiklarna skrivna i slutet av undersökningsperiodens.

I en artikel den 25:e september 1984 (åtta dagar efter Seipels) står det att ”Lars Ohlsons [journalistens] uppdrag var att visa hur dessa unga ’hackers’ tar sig in i [dator]systemen.” Artikeln följs av en fotnot där man upplyser om att ”’Hackers’ är ett internationellt begrepp på unga, entusiastiska datapirater.” Artikelförfattaren lanserar alltså en importerad term för att få en övergripande term för de unga personerna som tillsammans med journalisten tagit sig in i FOA:s system. Det fanns inget bra begrepp för dessa ungdomar innan 1984 och när Peter Nilson i Dagens Industri 1985 använder sig av termen ”datasabotörer” för virusmakare återkommer hans begrepp aldrig i senare tidningar.²⁷ Det gör däremot beteckningen hacker som återkommer, framför allt som beteckning för unga personer som gör datorintrång eller programmerar och sprider virus. Att denna och andra artiklar från 1984 fortfarande har citattecken kring ordet hacker måste dock betyda att ordet ännu inte är etablerat i allmänna kretsar.

Artikelförfattaren på Aftonbladet som lanserar beteckningen hacker gör det dock inte på något helt negativt sätt. Han skriver: ”I en artikelserie beskrev Lars Ohlson hur datakunniga ungdomar med fantasi och skicklighet manipulerat samhällets datorer.” Artikelförfattaren påtalar båda sidorna i sin diskurs, att visserligen är de ”skickliga” men de har ändå ”manipulerat samhällets datorer”. Författaren ifråga sätter också om de som sköter systemen är särskilt skickliga jämfört med ungdomarna genom meningen: ”Allmänheten har alla skäl i världen att

---

²⁵ AB 1983-12-09, AB 1983-12-10 (3 art), 1984-09-22.

²⁶ Jag lutar åt att tro att Seipel menar att han ser unga personer som tar sig in i datorer olovligen som hackers eftersom jag inte hittat något nämnande av hackers under det föregående året eller tidigare innevarande året.

²⁷ DI 1985-01-16

fråga sig om den datasäkerhet som experterna byggt upp är tillräcklig.” Artikelförfattaren menar då att dessa hackers måste vara skickliga men de är inte några bra människor eftersom de manipulerar andra. Detta förstärks av att ungdomarna försökte manipulera ”samhällets datorer”, och därmed våra gemensamma resurser – inte FOA:s och inte försvarets utan våra gemensamma datorer.

De efterföljande åren kommer flera artiklar som talar om hackers som brottslingar.²⁸ Ett speciellt tydligt exempel är en artikel i *Tempus*²⁹ vars artikel inleds med ”Förfalskning och stöld har ersatt den intellektuella nyfikenheten som primär drivkraft bakom ’hacking’ bland de tonåringar som hemsöker nationens underjordiska kommunikationssystem, ofta kallade elektroniska anslagstavlor.” Det är ord som tyder på att hackers är kriminella och tillhör den mörka ”underjorden”. Speciellt inte när artikelförfattaren fullföljer resonemanget och talar om att ”federala detektiver sprängt dussintals ligor” och hackers blir till slut endast ”ungdomsbrottslingar.”

Redan nu börjar vi skönja det som jag anser är en av de viktigaste nodalpunkterna: samhället och säkerhet. Vi ser hur det är samhällets datorer som angrips och det rör sig om kriminella som bor i underjorden. Det är samhället som hotas av dessa kriminella hackers. Hackern uppträder som en flytande signifikant som inte inkluderas av samhället och som ses som ett hot mot säkerheten.

Det var alltså under 1984 som hackern började etableras som begrepp i svenska dagstidningar. Det gavs till två unga personer som hade tagit sig in i ett datorsystem olovligen. Detta tillsammans med begreppets association med virusmakare (som genom en artikel i *Kvällsposten* 1987³⁰ kom att tillhöra hackerdefinitionen) blev en ledstjärna för artikuleringen av hackern under undersökningstiden efter 1984.³¹ Innan hackers betecknades som de som tillverkar och sprider virus användes bara ”illvillig programmerare”.³² Virus och hackers skulle så småningom bli naturliga att ha i samma diskurs men 1987 märks en diskursiv kamp mellan de två artiklarna som står för två olika benämningar på dem som konstruerar och sprider virus: illvillig programmerare eller hacker.

Vi ser här att hackerbegreppet i början av undersökningsperioden inte var ett så etablerat begrepp att det kunde användas utan förklaringar till vad det var. Men med tiden blev begreppet mer och mer självständigt och utan behov av att förklaras. Det utvecklades då till en synonym för datorbrottslingar.³³

---

²⁸ DI 1984-02-27, DN 1984-09-17, *Tempus* 1985-06-07, *Tempus* 1985-08-23, UNT 1986-02-12, KvP 1987-03-08, KvP 1988-09-25, GP 1988-03-04, NA 1988-11-09, SmP 1989-11-07, SvD 1989-02-06

²⁹ *Tempus* 1985-08-23. *Tempus* är under detta år en dagstidning med många utländska artiklar som har översatts till svenska. Den har en större helgdel där *New York Times Weekly Review* ingår som bilaga. Denna helgdel fortsatte att ges ut även efter att tidningen inte fortsatte som dagstidning.

³⁰ KvP 1987-03-08 Artikeln handlade om ett datorvirus i samband med hackers och *Kvällsposten* skrev att de ”attackerar” datorer med virus och om system som ”penetreras av hackers”.

³¹ Visserligen skriver *Tempus* 1985-06-07 om virus och hackers i samma artikel men inte i en direkt association, den gav inte heller upphov till fler artiklar om hackers och virus på samma sätt som följde av *Kvällspostens* artikel.

³² Se SvD 1987-11-30 och DI 1985-01-16.

³³ Exempelvis DI 1990-12-12, GP 1990-01-21, SvD 1992-04-28, DN 1992-04-19, *Expr* 1993-08-12, GP 1993-10-31, GP 1993-11-07, DN 1994-03-01, DN 1994-03-04, DN 1994-03-02, SDS 1994-05-13, ÖbK 1994-01-26, SvD 1994-01-31, GP 1995-01-20, SuT 1995-05-23

2.1.2 Datorsystem och spionage

I början av undersökningsperioden var det inte något stort fokus på hackern som en risk utan flera artiklar avhandlar framför allt spioneri, utfört av främmande makt, som en risk mot datorernas integritet. Datasäkerhetschefen vid Rikspolisens gav en intervju för Kvällsposten som i rubriken varnar för att "[t]vå agenter kan slå ut vårt ekonomiska system' 'Blivande sabotörer redan placerade på nyckelposter'" och inne i artikeln citeras chefen med "...jag är övertygad om att agenter från främmande makter redan finns centralt placerade i en rad vitala svenska samhällsinstitutioner."³⁴ 1986 varnas det för att "Dataspioner vittjar telenätet" genom att avlyssna det svenska telenätet med buggar.³⁵ Några år senare, 1989, skriver Smålandsposten om några "västtyska hackers", och inte spioner som i de tidigare artiklarna, som misstänks ha utfört uppdrag för Sovjets räkning.³⁶

I en artikel i Tempus från 1985 nämns hotet från KGB jämte hotet från "tonåringar". Där talas det även om militärens datorisering som gör att "[p]å det sättet kan en skicklig *hacker* få möjlighet att manipulera med förteckningar över livsviktiga saker som reservdelar och bränsle. Vidare, så är datorerna öppna för ett stort antal högteknologiska spioners blixträder."³⁷ Det är först efter det kalla krigets slut som dessa varningar om spionage och datorer slutar och ordet industrispionage tar vid.³⁸

Det skall dock nämnas att spionage inte nämns särskilt ofta utan för det mesta är hackern andra saker än spion i undersökningsmaterialet. Det skedde dock en utveckling och förändring mellan en datasäkerhetsdiskurs som tog upp problemen med spionage från främmande makt och en senare där spionaget blev industrispionage. Samtidigt försvann artiklarna som talade om industrispionage i mängden av artiklar som handlade om virus och datorintrång. Där fick istället hackern motiv som hämnd, maktbehov och förstörelsebehov. Hoten mot nodalpunkten samhället ändrades, och så gjorde även resten av diskursen.

2.1.3 Vem är en hacker och vad gör han?

De flesta har andra definitioner av vad en hacker är och vad han gör än vad journalisten Helle Klein har. I en artikel från 1994 berättar hon om sin "natt som 'hacker'" där hon "...tog steget in i databasernas underjordiska sällskap. En helt ny och främmande värld öppnade sig framför mig."³⁹ Det som Klein hade gjort var långt ifrån det som Aftonbladetjournalisten 1983 hade gjort, utan hon hade gått in, helt lagligt på en BBS. Men Klein kallar sig ändå för hacker, om än en "ovan 'hacker'". I detta sammanhang skulle vi kunna säga att hackern även definieras utefter sin kunskap. Kunskapen blir en nodalpunkt för definitionen av hackern, precis som många av dem själva ser begreppet: som en hederstitel som baseras på kunskap.

---

³⁴ KvP 1984-10-11

³⁵ UNT 1986-02-12, även i DN 1989-11-05 skrivs om spioneri, denna gång i samband med virus.

³⁶ SmP 1989-11-07

³⁷ Tempus 1985-06-07

³⁸ Omnämnelser av industrispionage och datorvärlden finns bland annat i GP 1990-01-21, DN 1992-04-19, Expr 1993-08-12

³⁹ ÖbK 1994-01-27

Man kan säga att Klein har en mycket minimalistisk definition av vad en hacker är; det räcker med att vara datorkunnig och att kunna kommunicera med datorn. Hon berättar ändå om hur det är i databasvärlden där det enligt henne fanns ”olagliga filer” och ”porr”, även om hon inte sett någon. Hon ger ändå en positiv bild av en ”ny och främmande värld” som hon förstår ”killarnas fascination över”.

En totalt motsatt bild och snarare en maximaldefinition av vad en hacker är bjuder DN på en söndag år 1992. I denna artikel handlar det snarare om att en hacker måste bryta mot lagen och den ”hackergrupp” som artikeln tar upp säger sig kunna ställa sina tjänster till förfogande för dem som betalar bra.⁴⁰ Denna definition anser jag är mycket vanligare i dagstidningarna än vad Kleins minimalistiska definition är. I en artikel från DN några år tidigare talas det om några personer i en Västtysk datorklubb som är misstänka ”för olovligt intrång i andras dataregister. Med andra ord: hacking.”⁴¹ Medan Klein använder sig av kunskap som en stor del av artikuleringen använder sig maximaldefinitionen av samhället som en stark nodalpunkt. Ett samhälle som ställs mot hackern som är utanför.

2.1.4 Lekfulla hackers och medvetna hackers

Speciellt i början av undersökningsperioden talas det om att dessa unga hackers leker när de tar sig in i andras datorsystem. En artikel i Aftonbladet i samband med journalisten som tillsammans med två ungdomar hade tagit sig in i FOA:s system inleder med en rubrik som säger: ”’Pojkarnas datalek är olaglig’ Experterna kommenterar reportaget i UNG i dag.”⁴² Pojkarna har alltså bara lekt med systemen och i en artikel året därpå talas om hur uppgifter ”plockas lekfullt fram ur registren” av hackers. I en annan artikel talas det i samband med datornätverk och intrångsförsök om att ”[t]yvärr måste vi räkna med att de blir allt attraktivare mål för både vinningslystna och leklystna.”⁴³

Denna ton av lekfullhet fortsätter i en artikel 1989 där hackers definieras som ”personer som oftast för nöjes skull listar sig in i främmande datorsystem – utgör i datorernas värld samma problem som klottrare för fastighetsägare och trafikföretag.”⁴⁴

I en Kvällspostenartikel från 1988 börjar dock diskursen att förändras och det sägs om virus att: ”[f]rån början var det hela ett verk av lekfulla hackers (unga datorsnillen).”⁴⁵ I den här artikeln var hackers bara lekfulla från början, artikeln signalerar att det har hänt någonting. Artikeln ger sken av att det nu är farligt med virus och hackers. Det talas om hur virus ”infiltrerar andra programvaror” och ord som ”smittkälla” och ”tidsinställd bomb” nämns till exempel. Artikeln verkar vilja försöka sprida en rädsla för stora katastrofer om någon ”sjuk hackerhjärna” konstruerar ett virus som kan utlösa ett 3:e världskrig.

---

⁴⁰ DN 1992-04-19

⁴¹ DN 1989-11-05

⁴² AB 1983-12-10

⁴³ DN 1984-09-17

⁴⁴ SvD 1989-02-06

⁴⁵ KvP 1988-09-25, samma resonemang om ett lekfullt förflutet finns i GP 1988-03-04 men utan hotet om ett 3:e världskrig och fortsätter i virusdiskursen.

Hackern går alltså från att ha varit en busig ungdom till att bli en samhällsfara. Artikuleringen av hackern ändras, kanske genom att datorsystemen blir mer och mer en del av samhället efter att länge ha varit något som allmänheten inte kände till. Allmänheten upplever mer och mer att samhället bygger på datorernas säkerhet och därmed blir också intrång mer och mer farliga.

Senare i undersökningsperioden går bilden mer mot att hackers är ”illasinnade” och medvetna om sina handlingar.⁴⁶ Denna förändring kan antagligen bero på två saker: en förändring hos viruskapare och digitala inbrottstjuvar men även en förändring hos kommentatorerna som mycket väl kan ha ändrat sin inställning till dessa grupper. Istället för att leka tar hackers i undersökningsperiodens slut ”kontroll” över de ställen som de bryter sig in på.⁴⁷ Thomas har funnit samma trend och menar att ”...hacking had been transformed, in the eyes of law enforcement, from exploration and mischief into dangerous criminal behaviour.”⁴⁸

2.1.5 Crackers och hackers

Det verkar som att hacker var en övergripande term för okontrollerbara ungdomar som kan datorer men det uppstod fler termer för hacker. Tidningarna börjar göra skillnader på bland annat hackers, crackers, smashers, cyberpunks och spelpirater runt decennieskiftet 1990.

En artikel från 1988 i Nerikes Allehanda gör skillnad mellan hackers och crackers genom att hävda att crackern ”är ute för att förstöra, stjäla informationen eller radera den” medan hackern bara vill ta sig in och sedan ge sig till känna och berätta vad den datoransvarige bör åtgärda i säkerheten.⁴⁹ På detta sätt blir inte hackern den onde, även om han är brottsling. Däremot håller sig hackern, i denna definition, till hackeretiken som tillåter att ta sig in i främmande system så länge man inte förstör, eller vanställer någon information och om man lämnar säkerhetsråd till datoransvarige på systemet.⁵⁰ Flera av de artiklar som inspirerats av Nissens undersökning har även denna särskiljning mellan förstörande cracker och mer godhjärtad hacker.

När crackers nämns är det oftast sida vid sida med hackern i texten, såsom de var synonymer, vilket det finns otaliga exempel på i undersökningsmaterialet. Ibland är definitionen av crackers som de som gör kopieringsskyddade program kopieringsbara, en verksamhet som i andra fall utförs av dem som benämns ”spelpirater.”⁵¹ Någon gång skriver tidningarna även om crackern som den mindre destruktive parten.⁵² Det verkar alltså som om det råder en stor begreppsförvirring runt crackern medan alla vet att hackern åtminstone tar sig in i främmande system olagligt. Mot slutet av undersökningsperioden börjar även cyberpunkare nämnas

---

⁴⁶ Se till exempel DI 1990-12-12 där hackern är ”illasinnad” och dessutom ”databanditer”, i Tempus 1985-08-23 är hackern en medveten brottsling, DN 1992-04-19 där hackern är organiserad för att spionera och fortsätter speciellt i de artiklar som tar upp virusproblem.

⁴⁷ Expr 1993-08-12

⁴⁸ Thomas 2002 s.176

⁴⁹ NA 1988-11-09, GP 1994-08-27, SvD 1987-11-30, NT 1991-12-19 Detta är också den definitionen på hackers och crackers som jag själv har haft.

⁵⁰ Levy 1984 s.92; Denning, Dorothy E., 1999. *Information Warfare and Security*. Oxford: ACM Press Books. s.49

⁵¹ Som i DN 1994-03-02

⁵² GP 1993-10-31

som något slags översiktsbegrepp på alla personer som inte är accepterade av samhället och använder Internet: de är ”datavärldens undergroundrörelse.”⁵³

Trots detta fortsätter hackern att vara någon slags allmän term som det går bra att sätta på datorbrottslingar. Crackern är inte lika vanlig som hackertermen i artiklarna och crackern skrivs sällan ut på egen hand i en artikel utan att man tidigare nämnt hackers.

2.1.6 Ifrågasättandet av den massmediala bilden av hackern

Det finns, trots alla artiklar med domedagsartade reportage, en del artiklar som försöker ifrågasätta diskursen kring hackern. Det mesta kom igång efter Nissens avhandling *Pojkarna vid datorn* som ifrågasatte om alla hackers var brottslingar. Däremot bekräftade boken att hackers var unga pojkar. Men trots att 11 artiklar på något sätt ifrågasätter den dåvarande diskursen kring hackern håller de flesta av de ifrågasättande artiklarna ändå kvar vid många delar av diskursen. Framför allt handlar det om att hackern är ung men också vid att hackern är på något sätt brottslig (utan de ifrågasätter medias iscensättning av hackers som farliga). Man skulle kunna säga att de flesta artiklarna endast ifrågasätter vissa delar av artikulationen av nodalpunkterna samhälle och säkerhet men inte vill göra någon omvärdering.

Bland de här artiklarna finns det de som ifrågasätter dels farligheten hos hackers och dels de som ifrågasätter om alla hackers är brottslingar, det vill säga om alla hackers gör datorintrång och tillverkar virus. Det är långt ifrån alla av de ifrågasättande artiklarna som ifrågasätter det sistnämnda, om hackers är brottslingar, men de som finns i den kategorin är huvudsakligen inspirerade av Nissens bok. De övriga ifrågasätter de domedagsvisioner som fanns om att hackers kommer framkalla ett tredje världskrig och stoppa alla hissar i världen.

Den första ifrågasättande artikeln kommer redan 1987 men är då mycket ensam i sitt slag och nästa artikel kommer först 1990 då ifrågasättandet av termen hacker som något negativt drog igång ordentligt. Artikeln från 1987 ifrågasätter hela hackerns påstådda kriminalitet och är ett resultat av ett arbete på Linköpings universitet som sannolikt Nissen varit inblandad i.⁵⁴ Artikeln börjar med: ”[d]e är nästan alltid pojkar. De är skötsamma och har utvecklat ett eget språk som kamraterna inte förstår. Genom sina specialkunskaper utövar de makt över vuxenvärlden. Men föräldrar och lärare är stolta över dem.”⁵⁵ Hackern är alltså ”skötsam”, det vill säga laglig och den gruppen som gör olagliga saker är mycket liten. Artikeln ställer inga frågetecken inför att ungdomarna får makt genom sin kunskap men det talas om att föräldrarna ”överskattar” ungdomarnas kunskaper eftersom de vuxna själva kan så lite. Det finns fyra artiklar, bland de undersökta artiklarna, som är mycket tydligt influerade av Nissens arbete och som ifrågasätter den rådande hackerartikulationen. Nissens arbete har ett mycket tydligt inflytande

---

⁵³ Se till exempel GP 1993-11-07, GP 1994-08-27, NA 1994-03-26, GP 1993-10-31

⁵⁴ Nissen började under denna perioden sina doktorsstudier och publicerade ett working paper om hackers i maj 1988 men i denna artikel är det docent Ulla Riis som redovisar resultaten för journalisten.

⁵⁵ SvD 1987-11-30

på diskursen i den senare delen av undersökningsperioden även om hans arbete inte klarar av att förändra den generella diskursen.

Artikeln från 1990 är dock annorlunda i sin ifrågasättande ton. Där talas det om att "[d]et finns nämligen betydligt allvarigare problem bakom kröken [än hackers]."⁵⁶ Hackern är fortfarande lagvidrig men här reducerar man istället hackern till ett mindre problem än allt annat i datorsystemen som kan gå snett. Dessa artiklar menar alltså att det finns många andra samhällsfaror som är värre än hackern. I en annan artikel sägs det att "[d]e allra flesta hackers är inte mer än smått förvirrade ynglingar med få verkliga kunskaper om datorer." och artikelns titel säger att det är "[l]önsamt att skrämman med dataproblem."⁵⁷ Dessa artiklar försöker visa att datorer och Internet inte är lika farliga att använda som de flesta tidningar skriver. De försöker peka på möjligheterna istället för att, som de sensationsartade artiklarna, visa på farorna. Dessa *hackerreducerande* och möjlighetsorienterade artiklar är i stort flertal jämfört med de *hackerifrågasättande* artiklarna som kämpar om att ändra vår uppfattning om hackern som brottsling.

Var det någon diskursiv kamp mellan dessa och den kriminella hackerartikulationen? Svar, enligt mig är: ja, men denna mer ifrågasättande hackerartikulation accepterade många delar från den kriminella hackerartikulationen på ett sätt som gjorde att det bara blev en strid över vissa delar av hackerartikulationen, framför allt om hur farlig hackern var. Det är dock en gradskillnad eftersom vissa av artiklarna, speciellt de som är inspirerade av Nissens avhandling, har en mycket ifrågasättande attityd mot den dominerande negativa hackerartikulationen. Medan andra artiklar menar att hackern visserligen är kriminell men inte så farlig som många tror och därmed inte ifrågasätter hackerens artikulation som farlig utan bara som samhällsfarlig.

2.1.7 Den senare hackerdiskursen

Den hackerdiskurs som kom att uttryckas senare i undersökningsperioden, med en gräns ungefär 1987-1990 och framåt, var mer koncentrerad på virusaspekterna och tog in en mer medicinsk diskurs. I och med att hackerens verk, i detta fall virus, blir mer förekommande för vanligt folk genom att datoriseringen ökar blir hackern mer som en fiende och ett hot för gemene man.

I stället för de pojkaktiga och lekfulla hackers som härjade på tidningarnas sidor i den tidiga perioden blev nu hackern ett hot mot oss alla. Samtidigt kom det en motreaktion, särskilt sporrade av Jörgen Nissens avhandling *Pojkarna vid datorn*, som menar att de flesta (unga) hackers inte är kriminella. Den negativa hackerartikulationen levde ändå kvar i tidningarna och det kom många sensationsreportage om hackers som gör inbrott och stjälar information och om virus som förstör och kan utlösa kärnvapenkrig.

Hackern blir även löst sammankopplad med porr, nazism och piratkopiering under den senare delen av undersökningsperioden.⁵⁸ Sensationsreportagen som även fanns i den tidiga undersökningsperioden fortsatte, men med en större närhet

---

⁵⁶ GP 1990-01-21

⁵⁷ SDS 1992-05-14

⁵⁸ Som i ÖbK 1994-01-27, ÖbK 1994-01-26, DN 1994-03-02, DN 1994-03-01, GP 1993-10-31

där reportrar ibland fick en intervju med någon hackergrupp där dessa fick fullt utrymme för att skryta utan att reportern verifierade uppgifterna.⁵⁹

I tidningarnas sensationsreportage framställdes hackers som ”organiserade i grupper som kan liknas vid hemliga ordenssällskap.”⁶⁰ Det talas även om den ”hårda kärnan” av virustillverkare.⁶¹ Detta framställer hackers som farliga och hårda brottslingar. De opererar i ”ligor” och framställs som organiserad brottslighet.⁶² Hackern blev alltså mer och mer av en samhällsfiende och nodalpunkten samhälle blev mer och mer inkopplad i diskursen kring hackern. Generaliserat kan man säga att han tidigt i perioden bara var en säkerhetsrisk medan han mot slutet blir mer och mer av en samhällsfiende.

2.2 Konstanta diskursiva artikuleringar över tiden

Här redovisas de delar av hackerdiskursen som har varit mycket konstanta över tiden. Av dessa delar är det artikuleringen att en hacker är ung som är den mest framträdande. Detta avgör också mycket för om en kunnig person är expert eller hacker – där spelar kunskapen ingen roll – utan det är åldern, graden av etablering i samhället och om personen är brottsmisstänkt som spelar roll för definitionen av personens identitet som expert eller hacker.

2.2.1 Expert eller hacker

Vem är egentligen expert? Strax efter händelserna den 11:e september var det många forskare och analytiker som framträdde i TV och under deras namnrad på skärmen stod det till exempel ”Terroristexpert”. Vissa av dem tyckte inte om det och poängterade sitt egentliga kunskapsområde medan andra lät det vara.

I diskursen kring hackers är det uppenbart att hackers inte är experter. De kan vara mycket kunniga och ibland kan de beskrivas som ”datakunniga” eller ”datasnillen” men de blir inte ”dataexperter”.⁶³ Det är allt som oftast personer med anställning på företag som utvecklar säkerhetslösningar eller offentligt anställda personer som har förärats titeln expert. Speciellt de artiklar som vill peka på något sensationellt, som ett nytt farligt virus eller en hacker som tagit sig in på Pentagons datorer som vimlar av ”dataexperter” och ”virusexpert”.⁶⁴

Det verkar dock ibland som att hackern kan mer än experterna – och då kan ju inte experten vara mer kunnig än hackern.⁶⁵ Det sägs till exempel att: ”Ett rejält

---

⁵⁹ Som i SDS 1994-05-13, Expr 1993-08-12, DN 1992-04-19

⁶⁰ SuT 1995-05-23

⁶¹ SuT 1995-05-23

⁶² Mest uppenbart i Tempus 1985-08-23

⁶³ Se till exempel AB 1983-12-09 där det talas om ”Två 17-åriga svenska datasnillen”, AB 1984-09-25 skriver de om ”...datakunniga ungdomar [som] med fantasi och skicklighet har manipulerat samhällets datorer”.

⁶⁴ Exempelvis SuT 1995-05-23, SvD 1994-01-31, SvD 1994-02-14, SDS 1994-05-13, GP 1990-01-21, DI 1990-12-12, DN 1989-11-05, GP 1988-03-04, Tempus 1985-06-07, AB 1994-09-23, AB 1983-12-10 och i många fler som GP 1995-01-20, NA 1988-11-09, KvP 1987-03-08, SvD 1988-11-09 och DN 1994-03-02 där de inte direkt benämns som experter men har titlar som man kan associera till expert, såsom universitetslektor, säkerhetschef och så vidare.

⁶⁵ I AB 1984-09-25 skrivs det att hackers inte kommer in i system ”om säkerheten som experter byggt upp är tillräcklig.” I Expr 1993-08-12 talas det om hackers som gör saker ”utan att företagen märkt något” och därmed lurat experterna. Om hackers kan ta sig in på ett system betyder det hur

kunskapkliv bortom spelpirater och virusdistributörer, agerar de verkligen tunga, men synnerligen skygga datapojkarna – hackers. De som olovligen bryter sig igenom landstings, företags och kommuners säkerhetskoder för att gå in och undersöka eller sabotera system.”⁶⁶ Det talas även om att ”[a]llmänheten har alla skäl i världen att fråga sig om den datasäkerhet som experterna byggt upp är tillräcklig.”⁶⁷ Dessutom berättas det om en hacker som håller ”föredrag för säkerhetsexperter.”⁶⁸

Det är alltså inte kunskap som avgör vem som är expert. Det dyker upp flera personer som exempelvis programmeraren i filmen *WarGames* som hade lagt in en bakdörr till det systemet som han hade designat åt det amerikanska försvaret. I filmen utnyttjade en ung datorkunnig person (som av tidningarna med få undantag kallar hacker⁶⁹) denna bakdörr för att ta sig in i systemet och utan att känna till det var han mycket nära att utlösa ett kärnvapenkrig. Programmeraren kände till detta men gjorde ingenting åt det. En tidning refererar programmeraren med termen ”oansvarig datorexpert”⁷⁰ men programmeraren skulle mycket väl ha kunnat kallas hacker om en hacker endast artikulerades med bas i personens kunskap och omoraliska verksamhet.

De övriga faktorerna som avgör om en person är en expert måste då vara hans ungdom samt sociala ställning. Programmeraren i *WarGames* var medelålders medan *hackern* gick på gymnasiet. Programmeraren hade även haft anställningar som programmerare medan *hackern* bara hade lärt sig på egen hand och inte haft något datorrelaterat jobb. En expert får inte heller hänge sig åt digitala inbrott, även om programmeraren i *WarGames* skulle kunna anklagas för trolöshet mot huvudman eftersom han lät en bakdörr vara kvar i systemet.

Tänk dig en artikel där en tidning låter en hacker istället för en ”expert” kommentera ett nytt virus eller datorsäkerheten kring svenska företag. För datorintresserade innan 70-talet och för många datorintresserade ungdomar på 80- och 90-talet skulle en hacker vara samma sak som en expert, men inte för svenska dagstidningar. Expert blev man först när man blev en del av samhället och när man var en del av samhället var man inte längre hacker.

2.2.2 De okontrollerbara

En känsla som flera av de analyserade artiklarna vill inskräpa i läsaren är att det etablerade samhället har förlorat greppet och att det är dessa unga hackers som har mycket av makten. Exempelvis skrevs det i en artikel från 1985: ”[v]i har ingenting som skulle hindra ens en utvecklingshämmad 16-åring att ta sig in i våra dataanläggningar.” Och i slutet av artikeln: ”[o]m man tänker på hur mycket kul

---

som helst att inte experterna har lyckats. Men även motsatsen kan finnas som i GP 1990-01-21 där det skrivs ”Vi beger oss på en resa som lämnar alla finniga hackers och crackers kvar i sina studierum... Det finns nämligen allvarligare problem bakom kröken” och så nämns hämndlystna f.d. anställda, industrispionage, buggiga system och magnetiska störningar.

⁶⁶ GP 1993-11-07

⁶⁷ AB 1984-09-25

⁶⁸ DN 1989-11-05

⁶⁹ Undantagen är Tempus 1985-06-07 då han faktiskt förärats både titeln ”dataexpert” och ”hacker” samt i den mycket tidiga artikeln från AB 1983-12-10 då han kallas för ”datakunnig gymnasist”.

⁷⁰ SvD 1993-06-09

de elaka grabbarna kan ha med en amerikansk dator...Om de inte skulle utnyttja den så vore de åtskilligt dummare än vad vi tror att de är.”⁷¹

Ibland söks det nostalgiskt efter det förflutna då det minsann var ordning och reda. ”Borta är tiden då allt hemligt material deponerades i blyinfattade arkiv i iögonfallande källarvalv märkta ’hemligt’. Borta är också de dagar då endast de som hade korrekta handlingar fick tillgång till det hemliga materialet.”⁷² Tidningen verkar vilja säga att det var bättre förr. Nu blir plötsligt allt hemligt åtkomligt. Men så var det faktiskt inte, utan artikelförfattaren spelar antagligen på den oro som vanligt folk hade inför det nya. Visserligen var säkerheten mycket dålig men att det är en så drastisk förändring som artikelförfattaren verkar vilja hävda kan starkt ifrågasättas. Gör man bara en kort tillbakablick på allt spionage under *källarvalvsåldern* så förstår man att arkiven inte var säkra heller. Detta förstärks av några meningar senare i artikeln: ”[d]e moderna datorernas synbart oändliga kapacitet och otroliga hastighet tenderar att göra dem svårare att kontrollera.”

Ett vanligt förekommande tema för artikelförfattare är det om en hacker som tagit sig in i Pentagons, i vissa fall inte bara hemliga utan även ”superhemliga datorer”, där hackern kommit åt ”känsliga militära uppgifter.”⁷³ Man rapporterar gärna om hur hackers tagit sig in i militära datorer, det är inte lika populärt med andra ”vanliga” datorer. I samma artikel talas det om att ”hackern vill ha större befogenheter [än de på användarnivå]. Han vill behärska systemet.”

Ibland gör tidningarna även reportage från någon hackergrupp där man låter inbrottstjuvarna skryta fritt utan någon form av uppgiftskontroll. Det kan till exempel låta såhär: ”[e]n grupp svenska hackare har systematiskt brutit sig in i datorerna hos Nasa, Pentagon och andra militära institutioner.”⁷⁴ De finns ”[s]må möjligheter att helt stoppa ovälkomna intrång i datasystemen” – en mening där läsaren lätt glömmer ordet ”helt” och ser meningen som att det inte går att stoppa hackers. ”Hackarna” säger sig kunna utföra ”både industri- och militärspionage för den som betalar.” Datorerna som de bryter sig in på ”beordras” att göra saker och ”[h]os många organisationer har de haft tillgång till systemet så länge att det inte spelar någon roll vilka åtgärder företaget än vidtar – hackargruppen har sett till att de alltid kan komma in igen.”

1993 publicerade Expressen en artikel med den diskursivt ologiska titeln ”Peter, 17, spionchef”,⁷⁵ – man kan ju inte överlåta underrättelseinhämtning på tonåringar tycks logiken säga. Bilden föreställer en pojke med ryggen vänd mot kameran i ett mörkt rum med en dator framför sig, så som i många andra artiklar. I artikeln berättas det att ”[e]n hacker som kommer in i ett datasystem kan göra i princip vad som helst”, hackern har ”total kontroll” och det talas även här om ”hemliga dokument”. Precis som det är populärt att göra reportage om hackers som kommer in i militära datorer så verkar det även vara populärt att nämna att hackers har kommit åt hemliga och okända saker. En annan artikel talar om att det

---

⁷¹ Tempus 1985-06-07

⁷² Tempus 1985-06-07

⁷³ GP 1995-01-20

⁷⁴ DN 1992-04-19

⁷⁵ Expr 1993-08-12

är några studenter som kartlagt den ”digitala underjorden [...] som allmänheten inte har någon aning om.”⁷⁶

Minst lika vanligt som datorintrång är att artiklarna behandlar virus som en sak som är mycket farlig, och det är hackers som gör virusen så även här är hackern utsatt för negativa associationer. Även här finns reportage där journalisten är mycket benägen att lyssna på skryt och sannolikt överdrifter som till exempel från en virusmakare som beskriver sig själv som ”maffiaboss i hackervärlden.”⁷⁷ I virusdiskursen talas det om ett 3:e världskrig utlöst av ett datorvirus som programmerats av någon ”sjuk hackerhjärna.”⁷⁸ Det talas även om hur virus sprids genom ”smitta” och ”infiltrerar andra programvaror.” Det talas även om att ”[v]iruset kan ju ge de smittade datorerna i princip vilka order som helst. Plötsligt kan oskyldiga människor hamna i straffregistren medan straffade får sitt syndaregister utplånat.”⁷⁹ Samhället måste beskyddas och de ”samhällsfarliga datavirusen” måste stoppas.⁸⁰ Hackers kallas också genomgående för undergroundrörelse eller subkultur vilket kan göra att man gör associationer till utomsamhälleliga rörelser.

Ordet *samhället* spelar en stor roll och hackers blir indirekt ett slags samhällsfiender. Vi har tidigare sett att hackers inte kan vara experter, antagligen eftersom de inte ses som en del av samhället, och i detta samhälle betraktas hackers inte vara en del av utan ses som underjordiska. Hackers hotar samhället såsom det är genom att hota system som hissar, flygplan och bensinautomater.⁸¹

Hackers blir även var och ens fiende genom att de vill ställa till problem vilket kan illustreras genom följande citat: ”Ett annat huvudsyfte för dessa hackers är att ställa till problem för så kallade lamers [inte så datorkunniga personer].”⁸² Dels tillverkar de virus som kan slå ut allas datorer och dels bryter de sig in i datorer på vägen till NASA eller Pentagon och har dessutom som syfte att ställa till problem för dig.⁸³

Till stor del genom att ställa upp hackers som en samhällsfiende ger 17 av de artiklar som jag har analyserat ett intryck av att vilja spela på rädsla genom att ta in spekulationer om katastrofer och ondskefulla hackers utan att presentera något sannolikhetsstänkande. De här artiklarna är jämnt fördelade över intrångs- och virusartiklar men har det gemensamt att de tar fram det mest fruktansvärda i virus och dataintrång.

2.2.3 De är unga

”Både Steve Jobs och Stephen Wozniak började som tonårshackers innan de använde sina kunskaper till att bygga upp företaget Apple, som sedermera blev en miljardindustri.”⁸⁴ Innan man blir framgångsrik och vuxen kan man vara en

---

⁷⁶ ÖbK 1994-01-26

⁷⁷ SDS 1994-05-13

⁷⁸ KvP 1988-09-25

⁷⁹ KvP 1988-09-25

⁸⁰ DN 1994-03-02

⁸¹ Som till exempel i SvD 1988-11-09 där det talas om att ”[d]atavirus är bara början”.

⁸² SuT 1995-05-23

⁸³ DN 1992-04-19

⁸⁴ DN 1989-11-05

hacker, så kan man lätt tolka detta citat. Speciellt lätt är det att tolka citatet på det sättet när man har läst igenom ett stort antal artiklar där hackern är någon som är ung. I många artiklar poängteras det tydligt att det rör sig om en ”ung hacker” eller ”tonårshackers.”⁸⁵

Man behöver inte ens söka efter begrepp och ord i den diskursiva omgivningen kring hackern utan det räcker med att läsa uttalanden som ”[v]i beger oss på en resa som lämnar alla finliga hackers och crackers kvar i sina studierum” eller ”[h]ackers är ofta unga män...”⁸⁶ I artiklarna från undersökningsperiodens början talas det hela tiden om hackers som ”unga”, ”pojkar”, ”gossarna” och så vidare.

De bilder som används i artiklarna talar också om att de som avhandlas är unga. Den typiska artikelbilden föreställer en pojke med ryggen vänd mot kameran i ett mörkt rum och med en dator framför sig.⁸⁷ Jag anser att det mörka i denna bild signalerar ett slags okänt och okontrollerbart och ryggen mot kameran signalerar en opersonlig mystik och upptagenhet, kanske rent av att han är vänd från samhället.

Även i artiklar med en kritisk inställning till diskursen kring hackern betonar ofta att hackern är ung. Detta är sannolikt en stor del av det som bidrar till att hackern inte kvalificerar sig för begreppet *expert*. Kanske är det så att det är hackerns ungdom som diskvalificerar dem från en plats i samhället.

2.2.4 Den medicinska diskursen i virusvärlden

När datorerna började bli mer förekommande i Sverige kom även de första stora virusrapporterna 1987 där hackers framställs som de som tillverkar datorvirus. Det talas bland annat om att ”[v]id flera tillfällen har hackers attackerat datorerna vid atomforskningscentret Cern och också fått dessa att krascha.”⁸⁸ Men det uppträder även en diskurs runt virusen som talar om ”smitta”, ”tidsinställd bomb”, ”infiltrera”, ”trojansk häst”, ”skyddsbank”, ”smittkälla”, ”virusbekämpningsmedel” och mer explicit i förklaringar som ”Likt virus i en människokropp” gör att den medicinska diskursen dras in i datordiskursen.⁸⁹ Datorns operativsystem liknas vid ett ”nervsystem” och artikelförfattaren skiljer på ”godartade” och ”elakartade” virus.⁹⁰ Dessa associationer i sig ska inte kritiseras utan de är bara naturliga pedagogiska medel för att beskriva vad ett virus är. Men det blir ändå en effekt där virusen lätt blir mycket skräckinjagande.

Det dras också in en del militär terminologi när artiklarna talar om inkräktare, attackerade och bomb, men dessa diskurslån är mer allmänna i vår vokabulär och de används inte heller lika genomgående i virusartiklarna som den medicinska

---

⁸⁵ DN 1989-11-05, SvD 1993-06-09

⁸⁶ GP 1990-01-21, SvD 1992-04-28

⁸⁷ Expr 1993-08-12 Denna bild går igen i många andra artiklar som GP 1995-01-20, SDS 1994-05-13, NT 1991-12-19, GP 1990-01-21 och SmP 1989-11-07. När det är positiva artiklar försvinner det mörka rummet som i SvD 1988-04-25 och SvD 1987-11-30.

⁸⁸ KvP 1987-03-08

⁸⁹ GP 1988-03-04, KvP 1988-09-25, KvP 1987-03-08, Expr 1988-11-20

⁹⁰ GP 1988-03-04 och DN 1994-03-05

diskursen används. Det är egentligen bara ”bomb” som är riktigt vanligt i de artiklar som jag har analyserat.⁹¹

Det finns mycket som talar för att användandet av stora lån från den medicinska diskursen förstärker rädslan inför datorerna om de kan utsättas för ”smitta” från ”sambällsfarliga” virus som till och med kan komma in i NASA och CERN:s system. Det finns en del skrivet om virus och hur de har avbildats på andra håll och det tyder på att medier gärna blåser upp farligheten av dessa.⁹² Diskursen kring virus har en tendens att få fenomenet att låta farligare än vad det är och därmed gör man också de som tillverkar virus, enligt tidningarna hackers, till samhällsfiender.

2.2.5 Den instängde och ovårdade hackern

Hackern blir ibland illustrerad både i text och i bild. När tidningarnas journalister ska beskriva och avbilda hackern görs det enligt väldigt typiska schabloner. Hackern sitter allt som oftast i ett mörkt rum och, föga förvånande, aldrig utan en dator i sin närhet. En populär schablon är även att denne ska ha mycket halväten mat på sitt skrivbord och speciellt läskburkar eller ett i ostädat rum med en dator och maträtter överallt.⁹³ Han är finmig, mager och ges sällan en annan klädsel än T-shirt och vanliga byxor av något slag.

I en av de få artiklarna med positiv (icke kriminell) hackerartikulation förklaras att hackern inte bryr sig om sitt utseende och går helst i skäggstubb och ogärna i skjorta.⁹⁴ Det finns även en motsatsbild i en artikel med undertiteln ”Hackerkung i Malmö” där denna hacker bor i en lyxlägenhet och verkar ha passerat tonårsstadiet men visas ändå med ryggen mot kameran och med en bildskärm framför sig.⁹⁵

Denna del av diskursen pekar på en person som inte tagit sig in i samhället och anpassat sig till rådande normer. Hackern har inte heller något ordentligt jobb utan är en underjordisk varelse, särskild från samhället. Även den positiva hackern som nämns, bär bara motvilligt skjorta och rakar sig helst inte. På detta sätt, menar jag, att hackern skildras och att det bidrar till att etablera hackern som en ytterkant och en oaccepterad del av samhället.

I själva verket, menar Nissen, att datorintresset och hacking bidrar till att integrera ungdomar i samhället genom att det ger dem kontakt med vuxna och jobb i framtiden.⁹⁶ Men i bilden av hackern poängteras att han är en ovårdad ungdom och inte är en del av samhället.

2.2.6 Männens värld

Även i diskursen kan man spåra att de flesta datorintresserade var män. Mest synbart är fenomenet när en tidning vill poängtera att det i ett fall rör sig om en ”kvinnlig dataexpert.”⁹⁷ Men även från till synes extrema kommentarer som

---

⁹¹ Som till exempel i KvP 1987-03-08 och KvP 1988-09-25

⁹² Se http://www.vmyths.com/fas/fas_inc/inc1.cfm angående rädslan för Michelangeloviruset 1992

⁹³ Som i GP 1995-01-20 eller NT 1991-12-19

⁹⁴ SvD 1988-04-25

⁹⁵ SDS 1994-05-13

⁹⁶ Nissen 1993 s. 307, 318f

⁹⁷ SvD 1994-01-31

”[h]ackers är ofta unga män med så stort dataintresse att jag brukar betrakta dem som ’rutiga i huvudet’”⁹⁸ kan man se en del av självklarheterna i diskursen: hackers är män.

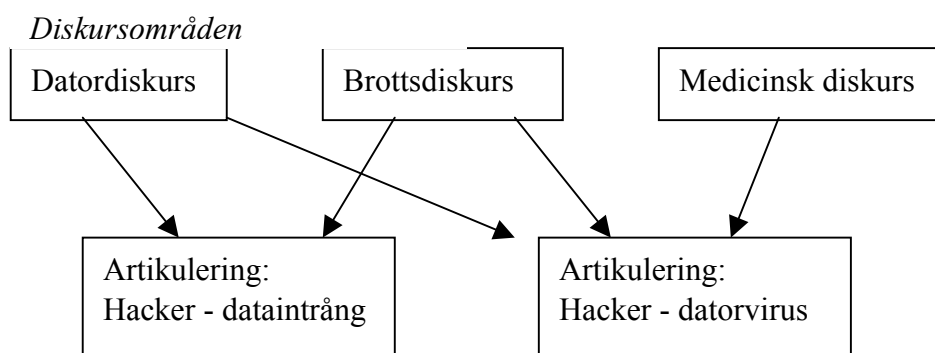
Enligt Jörgen Nissen är också de flesta datorintresserade ungdomar på 80- och tidigt 90-tal pojkar/män.⁹⁹ Men det fanns även flickor, trots att de var få och de flesta inte hade ett lika extremt intresse som pojkarna i Nissens undersökning. På senare år har det även publicerats artiklar som berättat om kvinnliga hackers och då poängteras det speciellt att det rör sig om kvinnliga hackers, vilket inte alltid görs när det rör sig om manliga.¹⁰⁰

Thomas betonar den diskursiva kopplingen mellan teknologi och män.¹⁰¹ När det är någon med kontroll över teknik så är det en man, vilket även kan förklara varför det gick så bra för hackers att lura till sig lösenord genom att hävda att de jobbade på datorsupporten.

2.3 En diskursordning

När datortekniken började spridas så utvecklades det också en diskurs, ett sätt att tala om datorerna och människorna runt dem. På samma sätt har det utvecklats och omformats diskurser kring många andra fenomen, till exempel maskiner och områden som finns runt oss människor. I problemformuleringen frågade jag hur hackern hade konstruerats i diskursen som fanns i dagstidningarna. Efter att ha undersökt detta i det aktuella kapitlet kan jag konstatera att hackern är en flytande signifikant, en del av diskursområdet som de olika diskurserna kämpar om att få artikulera på sitt eget sätt.

Hackern artikuleras oftast som en person som sysslar med olika datorbrott, huvudsakligen datorintrång, virustillverkning och virusspridning. Hackerns kriminalitet är föremål för en viss kamp medan artikuleringar av hackern som ung, okontrollerad, man och oetablerad i samhället råder det större samstämmighet kring. De senare delarna av hackerartikulationen har även några av dem som ifrågasatt hackerns befattande med datorbrott accepterat och runt dessa råder ingen diskursiv kamp.

⁹⁸ SvD 1992-04-28

⁹⁹ Särskilt Nissen 1993 s.310f; Denning 1999 s.45 Det tycks från alla källor vara accepterat att 95-99% av alla hackers är män/pojkar.

¹⁰⁰ Se <http://www.aftonbladet.se/vss/nyheter/story/0,2789,433145,00.html>

¹⁰¹ Thomas 2002 s. 63-65

Kampen är dock inte så omfattande, utan jag menar att flera av dem som ifrågasätter den allmänna diskursen har en inställning till hackern som präglas av ett invävande av brottsdiskurs i datordiskursen som är den som hackern huvudsakligen återfinns i. När det gäller virus så har även den medicinska diskursen blivit flitigt använd på så sätt att det ofta talas om smitta, infektion och dödande.

Jag anser att det är någorlunda etablerat i diskursen att hackern inte är en del av samhället eftersom samhället kräver en del status i form av arbete, ålder och kontroll. Hackern kan i diskursen vara ett större eller mindre säkerhetshot och ett större eller mindre samhällshot men hela tiden kan man spåra hotet från hackern. I de fall då det talas om en hacker på ett rent positivt sätt sker det utan att en brotts- eller medicindiskurs vävs in, utan det sker i en datordiskurs där akademisk diskurs eller affärsdiskurs kommer in i datordiskursen.¹⁰² Fåtalet av de rent positiva artiklar gör det svårt att utföra en analys som skulle visa på den positiva hackerdiskursen. Från andra undersökningar ser man dock två olika ”myter” om hackern som växer sig stark under undersökningsperioden.¹⁰³ Den negativa av dessa myter är den som jag huvudsakligen har funnit i tidningsmaterialet med en negativ brottsanknuten diskurs med hackern utanför samhället. Den andra av myterna är den som glorifierar hackern som en hjälte och samhällsräddare. Den hittas huvudsakligen i fackpress och böcker som Gibsons *Neuromancer*, Sterlings *The Hacker Crackdown* och även till viss del i Levys *Hackers – Heroes of the Computer Revolution*. I denna hackerpositiva diskurs är det de stora företagen och organisationerna som är de negativa elementen och hackern är samhällsräddare istället för förgörare.

Som tidigare etablerats, är det nästan bara i artiklar som handlar om datorintrång eller virus som hackers nämns i tidningarna under undersökningsperioden. När det är någon som uttalar sig eller kommenterar ett virus eller ett datorintrång är det alltid en expert som säkert är kunnig. Men förutom sin kunnighet har även experten någonting som inte hackern har – en samhällsstatus. Hackers är unga män som inte kan kontrolleras, är mycket kunniga, under 80-talet var de lekfulla och vid decennieskiftet började tidningarna skriva om dem som galna och samhällsfarliga.

Ovanstående blev schablonbilden efter läsningen av de artiklar som jag funnit från undersökningsperioden och den stämmer väl överens med den tudelade mytbild som redovisades ett par stycken upp. För att kunna finna ett gemensamt diskursområde för både intrången och virusen vill jag definiera det som ett datasäkerhetsdiskursområde. Det är på detta område som hackern huvudsakligen återfinns under undersökningsperioden. I detta område handlar artiklarna om nya virus, risken för datorintrång. Det är även detta område som står för det högsta an-

---

¹⁰² Se SvD 1988-04-25 där en utbildare och IBM-analytiker beskrivs som att en gång ha varit hacker, utan att nämna brott utan endast genom att syfta på kunskap och ungdom, och att han fortfarande har kvar en del hackeranda genom att inte tycka om stora organisationer. I SvD 1987-11-30 ifrågasätter artikeln bilden hackern som brottsliga genom att referera till en förundersökning till Nissens avhandling och i artikelns titel talas det om ”Skötsamma hackers som inte crackar.” Formuleringen kan tyda på att en hacker egentligen, enligt artikelförfattaren, är brottslig men att dessa inte är det.

¹⁰³ Nissen 1993 s.238f, 315f, 326f men även SvD 1993-06-09

talet fall av sensationsjournalistik eller uppskrivande av de farligheter som tekniken innebär.

Men även när det inte är ren kvällstidningsjournalistik talas det i termer om att hackers är de personer som brukar sabotera för de vanliga människorna likt uttalandet "[e]fter ingående analys lyckades man fastställa att ett datavirus, som sannolikt lagts in av 'hackers' i universitetens nätverk, åstadkommit skadan."¹⁰⁴ Inte ens de artiklar som är ifrågasättande mot den dominerande diskursen bryter radikalt mot denna föreställning om vad en hacker är. Den diskursiva kampen företas visserligen till del om vad en hacker egentligen är men huvudsakligen gäller kampen hur farlig en hacker är. Hackerns artikulering som en person som utför dataintrång och är tillverkare och spridare av virus blir närmast hegemonisk i tidningarna.

Det skall ändå nämnas att det även finns artiklar som pekar på motsatsen. Det finns artiklar, även i slutet av undersökningsperioden, som talar om virus utan att nämna hackers, men dessa är mycket få jämfört med den stora majoriteten. Detta gäller på alla områden i den diskursiva analysen: att det för det mesta finns artiklar som inte går att inordnas i min analys. Dessa är dock få och jag har försökt att fånga huvuddragen i diskursen runt hackern.

2.4 Rädslan för teknologin i diskursen

Jag anser att vi finner rädslan för teknologin på många ställen i texten även om den inte alltid är explicit. Det är kanske främst att hackers framställs som någonting främmande och okontrollerbart som det blir skrämmande. Hackern framställs som att de befinner sig utanför samhället bland annat genom att de skapar "samhällsfarliga datavirus" och anfäller "samhällets datorer."

I och med att hackern skildras som någonting utanför samhället och samtidigt som ett säkerhetshot blir de också samhällets fiender. De är dessutom för unga för att ha expertens auktoritet, och det är farligt att de har mer kunskap än de äldre. Även det faktum att vissa av dem som kallar sig hackers faktiskt utför kriminella handlingar och att dessa blåses upp gör att hackern blir ett farligt främmande. Diskursen delar då upp de som har kunskap i två grupper, experter och hackers varav experterna är de som är accepterade i samhället och hackers inte är det.

Men låt oss titta tillbaka på införandet av hackerbegreppet i de svenska tidningarna. Begreppet hade redan fått sin grundläggande utformning i USA där hackers länge hade varit sedda som utanför samhället.¹⁰⁵ När kriminella datorkunniga började kalla sig för hackers, och även blev kallade hackers av press och allmänhet, var det mycket svårt att stoppa en negativ stereotypisering av hackerbegreppet. Det var samma sak i Sverige och det krävdes att en etablerad forskare (med diskursens egna ord: en "expert"), agerandes inifrån det etablerade samhället, som ifrågasatte hackerbegrettets negativa artikulering för att det skulle bli en debatt. Det var ingen som själv lyssnade på datorentusiasterna och deras artikulering av hackern som en hederstitel för någon med utomordentlig kunskap om datorer. Det finns till och med forskare som talar om att medan hackers blev mindre

---

¹⁰⁴ DN 1988-11-03

¹⁰⁵ Levy 1984 s.432f

kriminella så blev rapporteringen om hackers intensifierad och mer inriktad på den kriminella sidan.¹⁰⁶ Denna trend med sensationsreportage som gör oss rädsla medan själva risken blir mindre stämmer även överens med medieforskaren Barry Glassners bok *The Culture of Fear* där han beskriver det amerikanska samhället som överöst med rädsla från medierna angående brottslighet och terrorism.

Det kan mycket väl vara så att hackern blev sedd som en farlig gestalt eftersom han var sedd som ytterst kunnig i den nya tekniken, men samtidigt en gestalt som stod utanför samhället och inte accepterade samhällets gamla regler till fullo. Detta gav hackern en stämpel som främmande och det blev svårt för dem att ge svar på tal i medierna. Som vi har sett var det till slut en akademisk avhandling och inte hackers själva som bjöd motstånd mot hur den negativa diskursen kring hackern utvecklades. Denna spekulering skulle stämma väl överens med de marxistiska tankegångar som jag presenterade i inledningen att när basen i samhället förändras kommer den nya teknikens förkämpar att bli utstötta av det rådande samhället. Samhället är då oroliga för kontrollen över den nya tekniken. Just kontrollen över tekniken spelar ett starkt tema i den populärkulturella datoruppfattningen där filmer som Terminator och WarGames varnar för att lämna över kontrollen till datorer. Även om det i dessa fall är felkonstruktioner i maskinerna som gör att människorna tappar kontrollen kan det lika gärna vara ett effektivt skrämmedel att i sina artiklar blåsa upp teman som förlorandet av kontrollen till några oberäkneliga personer som inte är en del av samhället – hackers. Diskursens ”experter” är dock inte okontrollerbara och oberäkneliga därför att de betraktas som en del av det etablerade samhället och genom experterna förlorar inte samhället kontrollen över den nya tekniken.

I det här kapitlet har vi sett hur hackern har starka band till nodalpunkterna säkerhet och samhälle. För nodalpunkten säkerhet är hackers ett hot mot säkerheten och nodalpunkten samhället artikuleras så att hackers står utanför det. Hackern blev i tidningarna till slut synonym med en ung datorbrottsling eller viruskonstruktör medan de själva inte alls såg på sig själva på samma sätt. Hackarna själva hade inte heller möjlighet, eller vilja, att kämpa mot denna artikulering av hackerbegreppet, utan det krävdes att personer inifrån samhället, i detta fall forskare (eller experter), publicerade undersökningar som ifrågasatte den gällande artikuleringen för att det skulle uppstå någon debatt och kamp om hackerbegreppet. Det uppstod två motsatta mytbilder av dels en heroisk hacker och en förstörande hacker varav den senare var dominerande i de undersökta svenska dagstidningarna. Om vi avslutningsvis betraktar diskursteorins begrepp flytande signifikant och hackern kanske det endast var från 1990 och framåt som hacker var en flytande signifikant i tidningarna eftersom artiklarna i tidningarna var ganska överens om vad en hacker var innan 1990, även om det i andra medier (som till exempel Internet) pågick en intensiv kamp om begreppets artikulering.

---

¹⁰⁶ Thomas 2002 s. 94

3.0 Datorentusiaster och radioamatörer

Hackern blev under 80- och 90-talen beskriven i mycket negativa termer med ett huvuddrag som brottslingar. Redan 60 år innan dess fanns dock en annan rörelse som på samma sätt som hackern var fascinerad över en ny teknik som medgav nästan gränslös kommunikation. Precis på samma sätt som det i datortekniken var möjligt att förstöra och förändra i andras datorer kunde radioamatörer utnyttja tekniken för att manipulera andras information. Amatörradion blev, på samma sätt som datorentusiasterna en slags motrörelse mot de större krafter som ville censurera och kontrollera användningen av tekniken.¹⁰⁷ De som sysslade mycket med amatörradiotekniken hade ett ord för sig själva, *ham*, som på vissa sätt motsvarade datorentusiasternas *hacker*. Vissa hams gjorde spektakulära saker som att dirigera om flottans kryssare¹⁰⁸ precis som vissa hackers kunde få för sig att manipulera militära datorer.

När vi talar om radioamatörer kan det vara på sin plats att definiera dem som privatpersoner som använder radion för att sända meddelanden, huvudsakligen till andra privatpersoner. När radion var ung kallades även de som lyssnade på radio för radioamatörer, detta föll dock bort när lyssnandet började bli vanligt. Radioamatörer inkluderar inte heller de som endast använder radion i yrket som till exempel fiskare och militärer.

Trots likheterna har de två grupperna vissa skillnader, den tydligaste kanske är att ham och radioamatör aldrig blev några negativa ord på samma sätt som hacker blev. Douglas menar att tidningarna visserligen skrev negativa saker om radioamatörer men att detta brukade kombineras med en utsaga att de flesta inte var förstörande.¹⁰⁹ Detta kapitel har som uppgift att försöka hitta de övriga skillnader som kan ha bidragit till att hacker men inte ham blev ett negativt ord. Först redovisas de främsta likheterna och skillnaderna som jag har upptäckt i text sist i kapitlet sammanfattas och redovisas dessa likheter och skillnader i tabellform med en uppdelning mellan de likheter som finns mellan amatörradiovärldens hams och hackers.

De två rörelserna, om man kan kalla dem så, är valda för att jämföras med varandra just på grund av sina stora likheter men samtidigt de skillnader som finns mellan rörelserna. Skillnader som huvudsakligen rör sig om anknytningen till samhället och de båda rörelsernas organisation.

3.1 Likheter mellan hams och hackers

3.1.1 Friheten och hoten

Till en början var det väldigt svårt för myndigheter att se vem som skickade radiomeddelanden eftersom signalpejlingen¹¹⁰ inte hade utvecklats än. Men med en

---

¹⁰⁷ Sundin 1990 s.36

¹⁰⁸ Douglas, Susan J., 1987. *Inventing American Broadcasting 1899-1922*. Baltimore: The John Hopkins University Press. s.208f

¹⁰⁹ Douglas 1987 s.207-215

¹¹⁰ Signalpejling innebär att man mäter radiosignalens styrka exakt samtidigt från två eller fler punkter vilket medger en matematisk uträkning på var stationen ligger.

senare utveckling blev det lättare att spåra radiosändare. Det var också flera som kunde manipulera, till exempel order till örlogsfartyg, genom detta. Detta gjorde att det var mycket lätt att se radiotekniken som manipulerande och spionerande. Att den amerikanska flottan inte hade utvecklat någon stationsverifikation, så att mottagaren genom kod kan förstå att det är rätt station man pratar med, gjorde att de som ville spexa med flottan fick ett övertag. Förvånansvärt är kanske också att man skickade all trafik i klartext, utan kryptering,¹¹¹ så att alla inom lyssnaravstånd kunde höra klart och tydligt vilka order som fartygen fick.

Inom datortekniken förvånar jag mig ibland också över hur låg säkerhet vissa datorsystem har, speciellt över hur låg säkerhet det var tidigare. Men det var i alla fall svårare att gömma sig på datornätverken än i radioetern eftersom det låg, och ligger, loggfilslistor på datorerna hos den man kontaktar. För en person som vill göra intrång måste han därför ta bort dessa filer någonstans på sin väg för att inte bli spårad. Det bör därför vara svårare att komma undan lagföring för en kriminell hacker än för en manipulerande ham under 1910-talet. Det är också svårare att belägga ett land eller system med censur inom radion. Inom radion kan man egentligen stoppa all trafik inom vissa frekvenser genom att störa sändningarna, men då kommer ingen information fram, inte heller den som skulle vara positiv. När det gäller datorer är möjligheterna mer raffinerade och man kan lägga in filter så att viss information, som man vill ha på sina nät, kommer igenom filtret. Men samtidigt går det inte att konstruera perfekta filter, utan det kommer alltid igenom någonting man inte räknat med eller blockerar något som man egentligen vill ha in i sitt system.

Huvudproblemet för amatörradion var ofta militära och säkerhetspolitiska intressen. Radion reglerades på grund av problemen med ”nedsmutsning” av etern eftersom privata konversatorer inte ville sluta sända när militären hade meddelanden eller när fartyg ropade i nöd.¹¹² Det fanns även vissa hams som sände manipulerande meddelanden i tidpunkten kring Titanics förlisning vilket blev en stor anledning till att radion reglerades i USA 1912 (den hade redan reglerats i Europa 1903-1906). När radion reglerades, uppfanns samtidigt bättre teknik som medgav sändning på fler våglängder. Militären började även kryptera sina sändningar och därmed försvann det mesta av de informationsmanipulerande problemen.

Det fanns dock kvar ett stort problem för amatörradion: spionagehotet. När radioamatören Gunnar Nilsson skulle ta radiolicens 1947 blev den lokale stadsfiskalen (tidigare en åklagare/polischef i en stad) kontaktad för att kontrollera att han inte hade några ”politiska ytterlighetsåsikter.”¹¹³ Radion kunde ju användas för att sprida spionagerapporter och av den anledningen blev alla radiosändare i åtminstone Sverige och USA indragna under andra världskriget.¹¹⁴ Att hams även kom-

---

¹¹¹ Kryptering innebär att man byter ut tecken enligt en förbestämd modell som endast sändare och mottagare känner till. Detta gör att det blir svårt för en tredje part att avlyssna och förstå sändningen.

¹¹² Douglas 1987 s.207, 210f, 214, 216, 228f, 233f

¹¹³ Nilsson 1998

¹¹⁴ Nilsson 1998; Haring, Kristen, 2003. The “Freer Men” of Ham Radio, How a Technical Hobby Provided Social and Spatial Distance i *Technology and Culture* vol.44 nr.4 October 2003. Baltimore: John Hopkins University Press s.737

municerade med länder bortom järnridån under kalla kriget gjorde dem ännu mer misstänkta och det hände att brevbararna tittade suspekt när en ham mottog ett vykort från en annan ham i Kina.¹¹⁵ Det fanns även en oro under radions tidiga år, på 10- till 30-talen, över att folket lyssnade på utländska radioprogram eftersom man var rädd för utländsk påverkan av opinionen i landet. Därför fanns det starka statskrafter som endast ville tillåta radioapparater med begränsade mottagningsmöjligheter, men det hela stupade på att det fortfarande var möjligt för en händig amatör att bygga sin egen apparat.¹¹⁶

När det gäller datorer och datorintresserade fanns i grund och botten samma risker: spionage och manipulation. Även om hackern ofta artikuleras såsom bara illvillig så finns det många fall där tidningarna skriver om honom som spion eller framför allt industrispion. Även här fanns det militära intressen i de båda teknikerna – det var faktiskt militären som tillsammans med universiteten hade skapat Internets föregångare, ARPAnet. Men även efter det att militären hade dragit sig tillbaka något från Internetprojektet blev det skandal varje gång någon tog sig in på Pentagons administrativa system eller i deras webbservrar, system som inte var (eller är) särskilt hemliga. Men den kriminelle hackern var även ett hot mot företag och privata intressen på ett sätt som inte radioamatörerna var. Manipulation var jämförelsevis enklare att uppnå med datorerna efter att man börjat kryptera hemliga radiosändningar. Spionaget med datorn kunde ske mer avancerat än radions direkta avlyssning. Med datorerna kunde man bryta sig in i datorers databanker och ladda hem information på ett sätt som inte går med radion.

För både hams och hackers fanns det konflikter med vad som kan ses som säkerhet och i flera fall samhällets säkerhet. Nodalpunkten säkerhet var alltså i båda fallen förhållandevis aktiv.

3.1.2 Den kommunicerande tekniken

När jag först valde jämförelseobjekt för datorvärlden tänkte jag först på de rent tekniska aspekterna som till exempel att det ska vara ett kommunicerande medium som är interaktivt med tvåvägskommunikation. Rent tekniskt är de båda medierna (radio och datorkommunikation) numera kommunicerbara i två vägar, till skillnad från till exempel TV som endast är envägskommunikation, om än på olika sätt. Vi ska dock tänka på att datorerna först kunde kommunicera med varandra i stor skala efter att modemerna blivit vanliga, BBS:er öppnats och Internet byggts ut. Men från 80-talet framåt användes datorer till stor del för att kommunicera genom att användarna använde ett modem och kunde ringa upp andra datorer som i sin tur kanske var kopplade till ännu fler datorer. Genom BBS:er och Internet fick folk möjlighet att delta i diskussioner, ladda ner program och distribuera sina konstnärliga eller akademiska verk. Med radion var det inte möjligt att skapa databaser med information men det var ändå möjligt att samtala i större grupper.

Även om det finns skillnader mellan teknikernas möjligheter tillhör de båda teknikerna samma kategori av tvåvägskommunikation och jag anser att skillnaden

---

¹¹⁵ Haring 2003 s.743 Säkerligen var tillståndsgivningen för radioamatörer i kommuniststaterna mycket hårdare än i västvärlden.

¹¹⁶ Sundin 1990, s.35f

mellan uppfattningen om hams och hackers inte kan böttna i teknikens beskaffenhet.

3.1.3 Medelklassmannen

Både hackers och hams utgjordes huvudsakligen av män från medelklassen.¹¹⁷ Detta kanske berodde på att just medelklassens pojkar uppmuntrades till att ta sig tekniska hobbies eller utbildningar men även på grund av en genre av teknikromantiserande äventyrlitteratur för pojkar. Utrustningen kostade dessutom rätt så mycket pengar.¹¹⁸ Visserligen kunde den tidiga radioutrustningen ofta byggas ihop själv men med tiden kom fler och fler finesser, så som att till exempel kunna använda långdistansradio som också gjorde apparaten dyrare. De flesta i amatörradioklubbarnas ledning var män med medelklassyrken som läkare eller jurist men det verkar även ha funnits pojkar involverade på lägre nivåer. När det gäller datorerna var de till en början endast tillgängliga i forskarlaboratorier där högskolestudenter kunde få någon tid med dem om de var duktiga. Men framåt 80-talet fanns det flera hemdatorer som Amiga, Commodore, Atari och Macintosh som kunde användas för kommunikation och programkonstruktion. Dessa kostade dock en del, och det var inte någonting som man köpte utan att noga titta ner i plånboken. Man kan med en viss överdrift säga att radiotekniken blev dyrare och bättre medan datortekniken blev billigare och bättre.

Någonting mer abstrakt som hams och hackers har och hade gemensamt är en upptagenhet och kanske närmast beroende av tekniken. Kristen Haring ger flera exempel på män som utvecklade ett beroende för att sitta och prata med människor i andra världsdelar samt att pyssla med sin radioutrustning medan familjen känner sig bortglömd.¹¹⁹ När det gäller hackern är det på samma sätt och att hackern är fanatisk i sitt intresse är nästan inbyggt i själva definitionen. En hacker kunde sitta uppe hela nätterna för att lösa ett litet problem i programmeringskoden så att datorn fungerade perfekt.¹²⁰ Ett slags upptäckarlusta drev också på detta: att hitta nya intressanta länder och personer att prata med och att ta sig fram i ett helt nytt nätverk och ta reda på hur det fungerar.¹²¹

3.1.4 Språket och identiteten

En av de största likheterna mellan hams och hackers är det speciella språk som de använder. Dels är det ett mycket tekniskt språk som används för att tala om de tekniska angelägenheterna som de vill diskutera, men det är mer än så. Var och en kanske vet vad *ohm* och *byte* är, i alla fall efter att ha slagit upp det i ett uppslags-

---

¹¹⁷ Nissen 1993 s.310-312; Haring 2003 s.735; Sundin 1990 samt att man av medlemslistor från Svenska sändareamatörer kan utläsa att de flesta var betitlade som ingenjörer, doktorer eller på andra medelklassyrken och med manliga förnamn: QTC 1929 nr.2, QTC 1930 nr.1., QTC 1947 nr.5, QTC 1948 nr. 5.

¹¹⁸ Haring 2003 s.743; Nilsson 1998; Sundin 1990

¹¹⁹ Haring 2003 s.744-760

¹²⁰ Levy 1984 särskilt s.23 men i praktiken hela boken.

¹²¹ Jag finner detta i hög grad i framställningarna hos Douglas 1987 s.214f; Haring 2003; Levy 1984 och Thomas 2002.

verk.¹²² Men i amatörradion finns det en mängd anropskoder, förkortningar och andra saker som är omöjliga att förstå för en som inte är initierad. Det samma gäller inom hackerrörelsen där ibland bokstäver byts ut så att mitt mellannamn Elgenstierna blir 31G3n\$I3rn@ och hackers kan bli hAck3Rz för att endast medge de som är initierade i kulturen tillträde.¹²³ Detta ger endast de som kan koderna tillgång till kulturen och umgänget.

Båda rörelserna använder sig även i hög grad av alias som endast förstås av de initierade. I hackervärlden är några kända namn Phiber Optik och Knightmare medan det inom radioamatörernas värld är SM7SM eller liknande anropskoder. När man läser radiotidningen QTC ser man också att många signerar sina artiklar med sin anropskod istället för sitt riktiga namn och när det är fotografier i tidningen är det endast anropskoden som nämns.

Jag menar att detta är tydliga tecken på att de båda rörelserna har utvecklats till subkulturer. Inom hackerrörelsen finns det ännu tydligare tecken än i amatörradiorörelsen, då det har utvecklats en egen mytologi och historieskrivning samt en egen kultur/yrkesetik.¹²⁴ Inom amatörradion är inte detta mytologiserande lika klart, utan man skriver en mer traditionell historia runt sin förening och sin hobby. Jag menar dock att det bör gå att placera båda rörelserna som subkulturer i och med deras exklusivitet och den känsla av särart som bör byggas upp genom den.

3.2 ...och skillnaderna

Trots de uppenbara likheterna mellan de två rörelserna finns det avgörande skillnader. Speciellt anmärkningsvärt är skillnaderna i möjligheterna till relationer med mainstreamsamhället.

3.2.1 Organisering

Både hackers och hams hade klubbar; under 70-talet rapporterar Levy om Homebrewers club, Nissen talar om lokala datorklubbar och senare talar Thomas om hackergrupper på nätet.¹²⁵ Men ingenstans blir de någon rikstäckande hierarkisk organisation utan snarare är det en strävan mot mer eller mindre anarkiska organisationer inom hackervärlden. Däremot är tekniska ämnen, precis som i radioamatörernas värld, ett huvudtema i den interna diskussionen.¹²⁶ Douglas menar att det 1912 fanns 120 olika radioamatörklubbar i USA och i Sverige upprättades Föreningen Svenska sändareamatörer 1925. Även om de nämnda föreningarna var forum för teknisk debatt hade de också politiska intressen inom sina respektive fält.¹²⁷

Skillnaderna mellan de två rörelsernas organisationer är att datororganisationerna mycket sällan var hierarkiskt organiserade medan radioamatörernas organisationer oftast hade rikstäckande organisationer som sedan splittrades när man

---

¹²² För intresserade personer är ohm motståndet (resistansen) i en kabel för el-strömmens framfart och byte förklarar enklast som ett tecken i datorernas värld.

¹²³ Thomas 2002 s.56-61

¹²⁴ Thomas 2002 s.34-42, 130-136, 140

¹²⁵ Levy 1984 s.199-203; Nissen 1993 s.121-160; Thomas 2002 s.81-110

¹²⁶ Douglas 1987 s.205f; Haring 2003 s.735; Levy 1984 s.199-223

¹²⁷ Sundin 1990; Thomas 2002 s.89,94f,102f,110

kom ner på region och subregion. Detta kan sannolikt höra samman med amatör-radios större inflytande från de äldre personer som satt i ledningen medan det hos datoramatörerna inte fanns några seniorer i ledningen. Det kan också höra samman med en mer anarkistisk inställning inom hackerkulturen som betonar decentralisering och frihet i information. Himanen menar att den etablerade arbetsetiken, ungefär uttryckt som den protestantiska etiken i Webers tappning, skiljer sig väldigt mycket mot hackerns arbetssätt och organisering.¹²⁸

Den hierarkiska organisationen medgav säkerligen en större påverkansmöjlighet på press och politik än hackerns splittrade, små och lokala organisationer utan en senior ledning. Det gav även radioamatörerna en okontroversiell ställning i samhället som en särintressesgrupp bland alla andra. Detta kan mycket väl ha spelat en stor roll för att hackern, men inte hams, blev ett negativt begrepp.

3.2.2 Åldern

Man kunde vara vuxen och ham eller ungdom och ham men man kunde inte vara hacker och vuxen, endast hacker och ungdom. Så fort en hacker fick ett normalt jobb var han ingen hacker längre, som vi kunde se i diskursen runt hackern. Annat är det med radion, där man kan vara ham ända till pensionen.¹²⁹ Detta tyder på att hamrörelsen kunde få ett mer samhällsetablerat intryck medan hackern blev åsidosatt i diskursen.

När det gäller den specifikt svenska amatör-radion så är det ganska uppenbart att den var dominerad av etablerade och vuxna personer eftersom de flesta som hade fått licens och var medlemmar i Svenska sändareamatörer och de använde sig av yrkes- eller utbildningstitel såsom fil.dr., ing., kand. eller teknolog i medlemsrullarna.¹³⁰ Det verkar dock utvecklas mot mindre fina titlar och yngre medlemskadrar under efterkrigstiden (antagligen var det även en samhällsförändring att färre använde sina titlar).¹³¹ I USA har det dock alltid i lika hög grad varit en hobby för ungdomar liksom för vuxna.¹³²

I hackerkulturen är det dock uppenbart att det, åtminstone i tidningarna, inte gick att vara någonting annat än ungdom om man var hacker. De som blev vuxna blev istället kallade expert eller spion. Även om det fanns en stark ungdomskultur kring amatör-radion så var den inte så stark att den slog ut de vuxna ur den.¹³³ Antagligen slås ingen ut ur hackerkulturen heller men i den allmänna diskursen kring hackern var det endast ungdomar som var medlemmar och den anarkiska organisationsmodellen gör att det var en hög omsättning på grupper.

---

¹²⁸ Himanen 2001. Hela boken är koncentrerad på detta tema men för en snabbgenomgång rekommenderas sidorna 139-153

¹²⁹ Haring 2003 särskilt s.740 men egentligen finns uppfattningen om att radioamatören både kan vara vuxen och ungdom genom hela uppsatsen. Denna uppfattning finns även i Douglas 1987 som dock mest avhandlar ungdomarna under den tidiga radiotiden. Ser man på Föreningen svenska sändareamatörer <http://www.ssa.se/> så ser man att de försöker visa på att det är en hobby för både ungdomar och vuxna.

¹³⁰ Medlemslistor från den tidiga amatör-radiotiden finns bland annat i QTC 1929 nr.2 och QTC 1930 nr.1.

¹³¹ Medlemsförteckningar i QTC 1947 nr.5, QTC 1948 nr. 5 men även genom Nilsson 1998 kan man få intrycket att de sker en förnyring under denna tid.

¹³² Douglas 1987 s.187-216

¹³³ Som Douglas 1987 visar på.

Vad innebär detta då? Jag menar att en rörelse som har fler vuxna medlemmar även ses som en mer legitim del av samhället. Den har även möjlighet att göra ett seriöst intryck på politiken och lobba för sin sak i parlament och press såsom amatörradiorörelsen gjorde i USA på 1910-talet.¹³⁴ Jag menar alltså att åldern och den mer konventionella organiseringen inom rörelsen har en betydelse för hur lätt rörelsen får dåligt rykte eftersom rörelsen lättare kan hävda att man är en del av samhället.

Som tidigare noterat fanns det i USA flera problem inom amatörradiovärlden som var samhällsproblem och rent av samhällsfarliga, som till exempel omdirigeringen av militära fartyg och nedsmutsning av eter med irrelevanta meddelanden. Men pressen erkände att de flesta hams inte störde utan istället räddade liv genom att stödja räddningsaktioner.¹³⁵ Detta till skillnad från hackers där de som grupp istället fick stå i skamvrån för någonting som ett fåtal gjorde.¹³⁶

3.2.3 Kontrollen

En annan möjlig förklaring till att hams inte blev ett negativt begrepp var att samhället reglerade eter och att folk därför inte kände att de behövde oroa sig på samma sätt som med datorer. I USA var det först 1912 som radiosändningar reglerades medan de hade varit reglerade i Europa sedan mitten av 1910-talet. I Sverige krävdes det, fram till 1923, tillstånd från regeringen för att uppföra ens den enklaste radioanläggning.¹³⁷ Troligen bedrevs en viss radiosändning och lyssning i det dolda eftersom antalet tillstånd efter 1923 steg från 500 till 39800 på två år, då tillståndet kostade mycket mindre och var lättare att få. Även efter detta fortsatte de olagliga sändningarna, vilket återges i radiotidningen QTC som har två artiklar med titlarna "Eterns marodörer" och "Olicensierad amatörsändning."¹³⁸ Det var nämligen fortfarande ett knepigt företag att få licens: dels måste man betala en summa pengar för att få det hela prövat, åsikt måste inhämtas från den lokala polisen och slutligen måste den blivande sändaramatören klara ett licensprov och telegraferingsövning.¹³⁹ Man kan spekulera om det inte hann utvecklas någon rädsla för radioamatörerna på grund av att tekniken så snart föll under statskontroll.

Denna myndighetskontroll slapp de svenska *datoramatörerna* och de var endast tvungna att hantera sin egen utrustning. Jag tror inte att en licensiering av datorer hade gjort att de hackers som utförde, och utför, kriminella handlingar inte skulle ha haft möjlighet att utföra dem. Däremot finns det en möjlighet att tidningarna inte skulle ha haft samma uppfattning om dem som okontrollerbara och samhällsfarliga.

---

¹³⁴ Douglas 1987 s.210f

¹³⁵ Douglas 1987 s.210f

¹³⁶ Nissen 1993 s.325f menar i alla fall att de flesta inte gjorde något mer olagligt än att kopiera program för eget bruk.

¹³⁷ Sundin 1990 s.27f

¹³⁸ QTC 1936 nr.7 och QTC 1948 nr.7. De olicensierade kan mycket väl ha varit motsvarigheten till kriminella hackers inom radion men det finns inga rapporter, som jag har tagit del av, som talar om mer fula saker än att "radiopiraterna" har använt licensierade operatörers användarnamn. Det finns inte heller någon utbredd rädsla för dem utan de olicensierade är mer ett irritationsmoment.

¹³⁹ Nilsson 1998

3.2.4 Kunskapen

Även om radion var sin tids högteknologi så blev den relativt snabbt en allmän tillgång genom rundradiosändningar. Att vara radioamatör var, efter en tid, inte längre att endast lyssna på radio utan radiolyssningen hade snabbt blivit en del av det allmänna livet. Även om det är svårt att bevisa menar jag att radion var enklare att förstå och hade mindre komplexitet för vanligt folk jämfört med datorerna och alla deras möjligheter. Genom en snabb spridning av lyssningsradion i ett reglerat samhället fanns det ingenting konstigt och ingenting farligt bland radiovågorna. Det man är van vid är man inte heller rädd för.

3.3 Sammanfattning

Det går inte att fastslå med säkerhet vad som gjorde att hams inte fick samma negativa artikulering som hackers. Däremot finns det indikatorer att detta kan bero på skillnader inom ålder, organisering, statskontroll och allmän kunskap. Båda teknikerna och deras kulturer var (och är) potentiellt farliga men det var bara en av dem som blev betraktad som samhällsfarlig. Antagligen var det så eftersom hams var mer etablerade och erkända som en del av samhället. Nodalpunkten samhälle förhöll sig därför på mycket olika sätt till hackers och hams. Medan hackers blev betraktade som utanför samhället kunde hams enklare betraktas som en del av samhället genom att de såg mer ut som det normala styrande samhället i egenskap av ålder och organisation. Nodalpunkten säkerhet förhåller sig dock på samma sätt till de två rörelserna genom att båda är potentiellt farliga för den enskilde, staten och samhället.

Hacker (datoramatörer)	Ham (radioamatörer)
Likheter:	
Normalt inga kontrollanter eller censur	Inga kontrollanter eller censur
Säkerhetshot (spioneri och störning)	Säkerhetshot (spioneri & viss störning)
Militärt intresse	Militärt intresse
Interaktivt	Interaktivt
Kommunicerande	Kommunicerande
Tekniskt	Tekniskt
Dyr hårdvara	Dyr hårdvara
Mans- och medelklassdominerat	Mans- och medelklassdominerat
Beroendeframkallande	Beroendeframkallande
Tekniskt och särskiljande språk	Tekniskt och särskiljande språk
Titulationer med alias (Phiber Optik)	Titulationer med alias (SM9ZY)
Skillnader:	
Inofficiella tävlingar, vänlig rivalitet	Officiella interna tävlingar
Inofficiell organisation	Hierarkisk organisation
Ungdomar	Alla åldrar
Oreglerat	Licenskrav
Icke etablerade i samhället	Genom org. och person etablerade
Dålig allmän kunskap om mediet	Något högre allmän kunskap om mediet

4.0 Avslutning

4.1 Diskussion om teknikutveckling och rädsla

Under 1800-talet fanns det många fall av tågolyckor som blev stora tidningsreportage.¹⁴⁰ Folk tyckte om farten men samtidigt hade man en överdriven oro för att döden fanns runt nästa krök. Tågolyckorna blåstes upp på samma sätt som ofta skedde med datorintrång och virusspridning på 80- och 90-talet. Att ny teknik på detta sätt framställs som farligare än den är kan förklaras med att människor i allmänhet hade liten kunskap om hur ånglok den fungerade och en främmande, vare sig det är teknik eller människor, är det lättare att bli rädd för.

Det kanske finns en mänsklig oro eller rädsla för ny teknik om den anses okontrollerad. Däremot finns det antagligen inte någon automatisk koppling till en oro för dem som behärskar tekniken. Oron för dem är någonting som verkar bero mer på deras koppling till det etablerade samhället som vi såg av diskursen kring hackern och jämförelsen mellan hackers och radioamatörer.

Hackern blev i både sensationsartade artiklar, liksom de om tågolyckorna på 1800-talet, och även i mer balanserade artiklar intimt förknippade med brottslighet och hackern sågs som någon utanför samhället. Det byggdes även upp en myt hos hackers själva om sin egen historia och roll som samhällsräddare precis som det i tidningarna byggdes upp en motsatt myt om hackern som samhällsförstörare.

Den mytbildning kring hackers med en uppdelning mellan en heroiserande bild och en förstörande bild som vi har urskiljt i denna undersökning passar väl in i den modell av bilder för ungdomskultur som sociologen Simon Lindgren har presenterat.¹⁴¹ Enligt hans avhandling är de populära bilderna av ungdomen inspirerade av dels romantiska och dels puritanska tankegångar. De romantiska tankegångarna kan heroisera ungdomen och deras kultur medan den puritanska synen på ungdomskultur har negativa åsikter och talar ofta om moraliskt förfall.

Är det då så att det var en puritansk ungdomssyn som fick genomslag i tidningarna när det skrevs om hackers? Sannolikt spelade ungdomssynen en stor roll eftersom artikuleringen av hackern så tydligt menade att hackern var ungdom. Men en stor fråga är hur stor del av läsarna och journalisterna som såg hacking som ungdomskultur/ungdomselände och hur stor del som bara såg hacking som ett säkerhetshot. Detta, menar jag, är svårt att avgöra men lätt att avgöra är att synen på hackers ur ett, med Lindgrens terminologi, puritanskt sätt hade stort inflytande på hur hackern artikulerades. Det kanske var så att amatörradion, genom att ha vuxna i ledningen, helt och hållet undvek stämpeln som ungdomskultur och genom det inte betraktades som utanför samhället och därmed samhällsfarlig.

Av undersökningen har vi funnit att diskursen ofta kretsar runt samhället, skyddet av samhället och vem som är en del av samhället. Hackers erkänns inte som en del av samhället och för att ifrågasätta diskursen runt hackern krävdes det

---

¹⁴⁰ Schivelbush 1986 s. 113-119, 129-133 samt Briggs & Burke 2002 s.127, 139, 151, 157

¹⁴¹ Lindgren, Simon, 2002. *Modernitetens markörer, Ungdomsbilder i tid och rum*. Umeå: Sociologiska institutionen. särskilt s.207f

att någon inifrån det erkända samhället kritiserade artikuleringen för att det skulle bli någon diskursiv kamp och debatt om vad en hacker är.

Det är ingen som kan förneka att vissa som kallar sig hackers gör olagliga och ibland till och med saker som är farliga för samhället. Det som kan ifrågasättas i diskursen är varför den fokuserar helt och hållet på den del av rörelsen som är kriminell. Det var mycket få artiklar som visar på några positiva sidor hos hackers och rörelsen runt dessa.

4.2 Slutsats

Hackern blev i tidningarnas diskurs inte bara en säkerhetsrisk utan även en samhällsfara. Hackern var en brottsling och det var endast i få artiklar som hackern framställdes på ett balanserat sätt. Det fanns dessutom flera sensationsartade artiklar där hackers farlighet understryks. Hackern blev genom sin påstådda brottslighet och genom andra tecken ställd utanför nodalpunkten samhälle och genom sitt hot mot säkerheten blev han samhällets fiende. Tidningarna som skrev om amatörradiorörelsen förde istället fram en mer nyanserad bild: att det finns bråkstakar bland dem men att de flesta var redliga människor. Jag misstänker att denna skillnad beror på skillnader i organisation, ålder, allmän kunskap och regleringen av amatörradiorörelsen. I organisationen var amatörradion mer traditionellt arrangerad, något som tillsammans med socialt etablerade vuxna i ledningen medgav större påtryckningsmöjligheter på press och politik. Den allmänna kunskapen var dessutom sannolikt högre om radioapparaterna, vilka blev allmångods mycket snabbare än datorerna. Radioapparaterna var inte heller lika komplicerade som datorer. Till sist misstänker jag att den reglering som infördes på radion gjorde att allmänheten kände sig säkrare och inte tyckte att tekniken var okontrollerbar på samma sätt som fördes fram i diskursen kring hackern.

Människan och samhället vill ha kontroll över teknologin och om vi förlorar kontrollen blir vi oroliga, vilket skräckscenariona i Terminator kan vittna om. Hackers kan ta kontroll över teknologin och är inte en del av samhället, det är därför de framställs som farliga samhällsfiender. Genom att bli stämplad som en dålig ungdomskultur blev hackern utan svårigheter utrustad ur samhällsgemenskapen. De behöll själva sin heroiska och romantiska myt medan allmänheten fick den motsatta, puritanska, bilden av hackern.

Hacker och datorkultur är ett stort område som få har forskat kring. Det finns ganska lite skrivet om hackers och datorkultur trots att den blir vanligare och vanligare. Det som är skrivet är ofta skrivet ur en säkerhetsansvarigs perspektiv. Fortsatt forskning inom detta område skulle exempelvis kunna rikta in sig på hackern i den datorpress som riktar sig mot ungdomar. Lite om detta har skrivits av Nissen, men inte på långa vägar så mycket som skulle vara nödvändigt för att etablera tesen att det fanns två distinkta mytbildningar om hackern (en om den brottslige och en om den heroiske). Mer omfattande kulturhistoriska undersökningar av populärkulturen kring datorer, artificiell intelligens (AI) och hackers skulle säkerligen vara mycket givande. Det finns även mycket kvar att göra för att teckna en bild av hackerkulturen självt (som är rikare än de flesta tror) och de avtryck som hackerkulturen gjort på populärkulturen i form av filmer och litteratur.

5.0 Referenser

5.1 Förteckning över undersökta artiklar

QTC – QTC 1927-1940 & 1946-1948

DI – Dagens Industri 1983-01-27 Datasamhället kräver högre ekonomisk moral

StT – Stockholmstidningen 1983-03-11 Registrera alla datorer!

SvD – Svenska Dagbladet 1983-09-06 Mikrodatorn – en sjuåring som redan vuxit till en jätte

SvD – Svenska Dagbladet 1983-09-06 Första bakslagen skakar hela världsmarknaden

SvD – Svenska Dagbladet 1983-10-08 Krävande mästare eller lydiga tjänare

AB – Aftonbladet 1983-12-09 ”Pojkarnas datalek är olaglig”

AB – Aftonbladet 1983-12-10 ”Jag har själv spelat på FOA:s dator” OCH Varning för datadjungel OCH Datainspektionen griper in

StT – Stockholmstidningen 1984-01-14 Sårbarheten ett hot mot vårt oberoende

DI – Dagens Industri 1984-02-27 Stort eller litet företag? Datasäkerheten är lika viktig i båda

DN – Dagens Nyheter 1984-09-17 Skydda datorerna!

AB – Aftonbladet 1984-09-22 Datorintrången sprider sig som en gräsbrand

AB – Aftonbladet 1984-09-25 Dataåtalet är befängt

KvP – Kvällsposten 1984-10-11 ”Två agenter kan slå ut vårt ekonomiska system”

DI – Dagens Industri 1985-01-16 Datorernas undergång

Tempus 1985-06-07 Amerikanska datasystem vidöppna för spioner

Tempus 1985-08-23 ”Hacking blir organiserad elektronisk brottslighet

UNT – Uppsala Nya Tidning 1986-02-12 Lådan ingen hacker klarar

DN – Dagens Nyheter 1986-12-15 Dataspioner vittjar telenätet

KvP – Kvällsposten 1987-03-08 Datavirus – en sjuk grej

SvD – Svenska Dagbladet 1987-11-30 ’Datapojkar’ får makt över vuxna

GP – Göteborgsposten 1988-03-04 ”Virus” saboterar datorns minne

SvD – Svenska Dagbladet 1988-04-25 Han var ’hacker’ innan ordet fanns

KvP – Kvällsposten 1988-09-25 Smittat av datavirus OCH Tjuvarna ska stoppas

SvD – Svenska Dagbladet 1988-10-17 Hemdatorn kan revolutionera yttrandefriheten

DN – Dagens Nyheter 1988-11-03 Nytt sätt stärka datasäkerhet

NA – Nerikes Allehanda 1988-11-09 Virus, hackers och crackers: Även datorerna lever farligt

SvD – Svenska Dagbladet 1988-11-09 Datavirus är bara början

Expr – Expressen 1988-11-20 VARNING FÖR VIRUS

SvD – Svenska Dagbladet 1989-02-06 Tystnad och osäker statistik kring databrott för miljarder OCH Bedrägeri och sabotage via telefon Avstånd och gränser inga hinder

DN – Dagens Nyheter 1989-11-05 Här går datavärldens Robin Hood

SmP – Smålandsposten 1989-11-07 Dataspionage i Sverige

GP – Göteborgsposten 1990-01-21 Vinsten värdesätts mer än säkerheten

DI – Dagens Industri 1990-12-12 Se upp för hackers, VPC

NT – Norrköpings Tidningar 1991-12-19 Hackern ingen enstöring
 DN – Dagens Nyheter 1992-04-19 Elektroniskt spioneri av unga hackare
 SvD – Svenska Dagbladet 1992-04-28 En hacker skärper vår vaksamhet mot intrång
 SDS – Sydsvenska Dagbladet 1992-05-14 Lönsamt skrämman med dataproblem
 SvD – Svenska Dagbladet 1993-06-09 Hackern som skräckfigur och hjälte
 Expr – Expressen 1993-08-12 Peter, 17, spionchef
 GP – Göteborgsposten 1993-10-31 Den datoriserade revolutionen OCH En omtumlande rymdfärd OCH Resande i den skenbara verkligheten
 GP – Göteborgsposten 1993-11-07 Cyberpunkare – datavärldens undergroundrörelse
 ÖbK – Örebro Kuriren 1994-01-26 En okänd datavärld
 ÖbK – Örebro Kuriren 1994-01-27 En natt som ”hacker”!
 SvD – Svenska Dagbladet 1994-01-31 Styggt virus i farten
 SvD – Svenska Dagbladet 1994-02-14 Datorbrott bör inte isoleras
 DN – Dagens Nyheter 1994-03-01 Dataporr en växande marknad
 DN – Dagens Nyheter 1994-03-02 Ung elit bakom datorbrotten
 DN – Dagens Nyheter 1994-03-04 Piratkopior en miljardaffär
 DN – Dagens Nyheter 1994-03-05 Dataviruset Michelangelo slår till igen
 SvD – Svenska Dagbladet 1994-03-21 20 miljoner möts vid dataskärmen
 NA – Nerikes Allehanda 1994-03-26 Välkommen in i en annan värld
 SDS – Sydsvenska Dagbladet 1994-05-13 Virus sprids på beställning
 GP – Göteborgsposten 1994-08-27 VEM ÄR JAG KÄRA DATOR?
 GP – Göteborgsposten 1995-01-20 Hackern älskar hemligheter
 SuT – Sundsvalls Tidning 1995-05-23 Allt diskuteras på Internet
 DN – Dagens Nyheter 1995-05-28 Cyberrymden saknar verklighetens guldbruna rapping
 SDS – Sydsvenska Dagbladet 1995-10-17 PGP – Ett sätt att tala ostört

5.2 Litteratur

- Barnes, Susan B., 2003. Hacker Culture (review) i *Technology and Culture* vol.44 nr.1 January 2003. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Briggs, Asa; Burke, Peter, 2002. *A Social History of the Media, From Gutenberg to the Internet*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Börjesson, Mats, 2003. *Diskurser och konstruktioner, En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Denning, Dorothy E., 1999. *Information Warfare and Security*. Oxford: ACM Press Books.
- Douglas, Susan J., 1987. *Inventing American Broadcasting 1899-1922*. Baltimore: The John Hopkins University Press.
- Gibson, William, 1984. *Neuromancer*. London: ACE Books
- Glassner, Barry, 1999. *The Culture of Fear: why Americans are afraid of the wrong things*. New York: Basic Books.
- Haring, Kristen, 2003. The “Freer Men” of Ham Radio, How a Technical Hobby Provided Social and Spatial Distance i *Technology and Culture* vol.44 nr.4 October 2003. Baltimore: John Hopkins University Press.

- Himanen, Pekka, 2001. *The Hacker Ethic and the Spirit of the Information Age*. London: Secker & Warburg.
- Levy, Steven, 1984. *Hackers, Heroes of the Computer Revolution*. New York: Doubleday Publishing Group Inc.
- Lindgren, Simon, 2002. *Modernitetens markörer, Ungdomsbilder i tid och rum*. Umeå: Sociologiska institutionen.
- Nilsson, Göran, 1998. Den första amatörradiostationen i Karlshamn i *Carshamniana 1998 nr. 13* s. 41-48. Karlshamn: Föreningen Karlshamns museum.
- Nissen, Jörgen, 1993. *Pojkarna vid datorn, unga entusiaster i datateknikens värld*. Stockholm: Symposion Graduale.
- Said, Edward W., 1993. *Orientalism*. Stockholm: Ordfronts förlag.
- Schivelbush, Wolfgang, 1986. *The Railway Journey, The Industrialization of Time and Space in the 19th Century*. Hamburg: Berg Publishers Ltd.
- Sterling, Bruce, 1992. *The Hacker Crackdown, Law and Disorder on the Electronic Frontier*. Champaign (Illinois): Project Gutenberg.
- Sundin, Bosse, 1990. Amatörerna – den nya teknikens avant-garde i *Radion i kulturbygget, texter från ett radiosymposium 28-29 september 1989* s. 15-42. Umeå: Umeå universitet, institutionen för idéhistoria.
- Taylor, Paul A., 1999. *Hackers, Crime in the Digital Sublime*. New York: Routledge.
- Thomas, Douglas, 2002. *Hacker culture*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Winther Jörgensen, Marianne; Phillips, Louise, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

5.3 Internetkällor

- http://www.idg.se/tjanster/artikelforum/default.asp?art=20040216104928_SOS#68445 2004-02-16 och 2004-02-26
- <http://www.aftonbladet.se/vss/nyheter/story/0,2789,433145,00.html> 2004-04-26
- http://www.vmyths.com/fas/fas_inc/inc1.cfm 2004-04-26
- <http://www.ssa.se/> 2004-04-26